

תשורה

משמחת הנישואין של
שניאור זלמן ושרה אסתר שיחיו
מאצקין

י"ז אלול ה'תשפ"ה

ב"ה.

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן התמים הרב שניאור זלמן שי', עב"ג הכלה המהוללה מרת שרה אסתר תחי'.

התודה והברכה לכל קרובינו ידידינו ומכרנו, שהואילו לבוא לשמוח אתנו ביום שמחת לבבנו ולברך את החתן והכלה שיחיו ואותנו כולנו בברכת מזל טוב בחיים מאושרים בגו"ר.

בשמחה ובטוב לבב הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו מקרוב ומרחוק בתשורה זו לזיכרון טוב - על יסוד הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בעת החתונה של הרבי עם הרבנית הצדקנית זי"ע.

החתונה מתקיימת באור לח"י אלול - יום הולדת שני מאורות הגדולים, הבעש"ט ואדמו"ר הזקן - מגישים אנו בזה עניינים הקשורים לספר התניא מאת זקני החתן, הרה"ח המשפיע ר' פרץ מאצקין והרה"ח ר' שניאור פינסקי ע"ה, בתוספת קיצור תולדות חייהם.

כמו"כ, בעומדנו בימים הכי סמוכים לחודש החגים חודש תשרי, צירפנו צילומים מהמחאות שנשלחו ע"י מזכירות הרבי להוצאות חגי תשרי לאמה זקנתה של הכלה מרת ח"י מאיעסקי ע"ה, וכמה תמונות מחודש החגים במחיצת הרבי בשנות הכ"ף.

ויהי רצון, שיבנו בית נאמן בישראל, בנין עדי עד, מיוסד על אדני התורה החסידות ומסירות נפש, ותיכף ומיד "ישמע" . קול ששון וקול שמחה" האמתי, כאשר "נזכה זעהן זיך מיטן רבי'ן", והוא יגאלנו!

משפחת מאצקין

משפחת שמוקלער

י"ז אלול, ה'תשפ"ה

ברוקלין, נ.י.

מפתח

א. שער ההתקשרות

1. העתק מהתשורה שחולקה ע"י כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בחתונת הרבי.
2. שיחת י"ז אלול תשמ"ח - בעת מעמד הנחת אבן הפינה.
3. קטעים משיחת ח"י אלול ה'תש"י.
4. הנחה פרטית משיחת ש"פ תבוא תשמ"ז מרחשד"ב שי' ליפסקער, סב הכלה.

ב. שער המכתבים

1. מכתב הרבי לחתונת זקני החתן.
2. מכתב הרבי לחתונת זקני הכלה.
3. מכתב הרבי לר' שניאור פינסקי ז"ל, א"ז של החתן.

ג. שער "חסידים איין משפחה"

תמונה של א"ז של החתן וא"ז של הכלה לומדים בצוותא

ד. שער המשפיע

1. סקירה קצרה מחייו של הרה"ח המשפיע ר' פרץ מאצקין, א"ז של החתן.
2. שיעורי הרה"ח המשפיע ר' פרץ מאצקין בתניא.

ה. שער בעל המסירות נפש

1. תולדות הרה"ח התמים ר' שניאור פינסקי ז"ל, א"ז של החתן.
2. הערות על התניא מאת הרה"ח התמים ר' שניאור פינסקי ז"ל.

ו. שער חודש החגים

1. צילומי צ'קים מהמזכירות להוצאות חגי תשרי למרת חי' מאיעסקי, א"ז של הכלה.
2. תמונות בפרסום ראשון מחודש תשרי בשנות הכ"ף.

דבר מלכות

בס"ד. שיחת י"ז אלול, ערב יום ד' פ' תבוא, ח"י אלול ה'תשמ"ח

— בחצר ביהכ"נ וביהמ"ד 770, במעמד הנחת אבן הפינה להרחבת הבנין —

הנחה מילולית בלתי מוגה*

א. עס ווערט זיך דאך אָנגערופן בלשון המדינה "גראַונד ברייקינג".

און דאָס באַשטייט, נאָך דערויף ווי מ'עפענט אויף דעם "גראַונד", די קרקע, לייגט מען דאָרט אַריין און אבן היסוד,

וואָס דאָס איז דאָך אויכעט פאַרבונדן, ווי אין אַלע ענינים, וואָס אַ איד איז אָנגעזאָגט געוואָרן ער זאָל זיך אָפּלערנען ווי תורה האָט אָנגעוויזן בהנוגע צו בריאת העולם, איז דאָך אויך געווען דורך דעם אָנהויבס פון און אבן שתי', שממנה הושתת כל העולם — און אבן וואָס אויף דערויף איז דערנאָך געוואָרן דער יסוד פאַר דער גאַנצער וועלט,

און וואו געפינט זיך דער אבן? — געפינט ער זיך אין קודש הקדשים פון דעם בית המקדש.

וואָס דאָס באַווייזט אויכעט, אַז דער גרונד פון יעדער בויען באַ אַ אידן, וואָס ס'זאָל ניט זיין: צי אַ בויען בפשטות, פון אַ בילדינג, אָדער אַ בויען פון אַ אונטערנעמונג, אַ גשמיות'דיקן אָדער אַ רוחני'דיקן — דאָרף ער האָבן אויף דערויף אַ יסוד וואָס איז פאַרבונדן מיט קודש הקדשים, מיט אָנווייזונגען פון תורה, וואָס ווערט אָנגערופן "תורת חיים" — און אָנווייזונג אין טאָג-טעגלעכן לעבן, און "תורת אמת" — זי בריינגט אַרויס דעם אמת פון די אַלע זאַכן אין וועלט.

און דערנאָך בויט מען אויף דערויף אויף דעם גאַנצן בנין לויט דעם יסוד — ווערט דער גאַנצער בנין, די גאַנצע אונטערנעמונג, אַ הייליקע זאך.

ב. וואָס דאָס איז אויכעט דער אָפטייטש פון "גראַונד ברייקינג", אַז אין דערויף ווערט אויכעט נרמז, אַז בשעת אַ איד גייט אונטערנעמען אַ ענין אין זיין לעבן, סיי אַ גשמיות'דיקן, עאכו"כ אַ רוחניות'דיקן, פאַרבונדן מיט דער נשמה — דאָרף ער דאָס אָנהויבן דערפון וואָס ער איז "נפשי כעפר לכל תהי": ער צוברעכט זיין גאווה און ישות.

(* מתוך דברי משיח תשמ"ח ח"ה (הוספות) ע' 9-548.)

ואדרבה – אָט דאָס וואָס דער אויבערשטער גיט עס אַ מעגלעכקייט אַז ער זאָל קאָנען אַ טעות האָבן – איז דאָס כדי ער זאָל איבערקומען דעם טעות, און וויסן אַז ס'איז נישט "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", נאָר דאָס האָט עס דער אויבערשטער געשיינקט און געגעבן, און געגעבן עס ביז וואָנעט אַז דאָס איז געוואָרן אינגאָנצן אין זיין רשות, וואָס דעמולט איז דאָך דאָס מיט נאָכמערער הצלחה, אפילו בגשמיות, עאכו"כ ברוחניות.

וואָס דערפאַר דאַרף ער דאָס בויען נאָך דערויף ווי ער באַווייזט זיך, און זיכער דעם אויבערשטן, און ער מיינט דאָס מיט אַן אמת, אַז דאָס איז נישט "כחי ועוצם ידי", נאָר וואָס דען – דאָס איז געגעבן פון דעם אויבערשטן;

דער אויבערשטער איז אָבער מבטיח – זאָגט צו – אַז ער ווערט אַ "שותף במעשה בראשית" מיט אַ אידן: אַז ער איז אַ שותף מיט דעם אידן אין די אונטערנעמונגען וואָס האָט זיך אָנגעהויבן דורך "גראַונד ברייקינג", ווי דערמאָנט פריער.

און דערנאָך שטעלט ער דאָרט אַריין אַן "אבן שתי" וואָס זי איז פאַרבונדן מיט קודש הקדשים, ווי דער משל און דער נמשל ווי דערמאָנט פריער – איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז דערנאָך גייט דער גאַנצער בויען מיט הצלחה רבה, און אויכעט בזריזות.

און ס'ווערט אויפגעבויט אַ בנין אויף וועלכן דער אויבערשטער זאָגט און בעט, און גיט אַ ברכה והצלחה, אַז יעדער בנין פון אַ אידן זאָל זיין "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", אַז פון יעדער זאָך וואָס אַ איד האָט – מאַכט ער דערפון אַ הייליקע זאָך, און דאָס ווערט דעמולט "ושכנתי בתוכם" – דאָרט געפינט זיך דער אויבערשטער שטענדיק, און געפינט זיך דאָרטן (מיט) בשמחה ובטוב לבב.

ג. וואָס דאָס איז אויכעט פאַרבונדן מיט דער פרשת השבוע, מיט דער חלק אין תורה פאַרבונדן מיט היינטיקן טאָג, ווי דער רבי נשיא דורנו דער שווער האָט איבערגעגעבן פון דעם אַלטן רבי'ן אַז מ'דאַרף לעבן מיט דער צייט – מיט דער תורה פאַרבונדן מיט דער צייט, וואָס דאָס איז די פרשה פון "רביעי" ביז "חמישי" פון פרשת "כי תבוא אל הארץ".

וואָס אין דערויף האָט מען גלייך די איבערלעבונג און דער לעבן דערמיט, אַז אַ איד דאַרף לעבן מיט דער שטענדיקער האָפענונג, אַז אָט ממש איז "תבוא אל הארץ", וועלן מיר – יעדערער פון אונז און אַלע צוזאַמען – אַריינגיין אין ארצנו הקדושה.

און מ'וועט גלייך אָנהויבן פון "ראשית פרי האדמה", אַז מ'וועט האָבן דאָס בעסטע אין גשמיות, וואָרום דאָס איז פאַרבונדן מיט דאָס בעסטע אין רוחניות, וואָס דאָס איז די מצוה פון ביכורים.

ד. און אין חלק "רביעי" במיוחד זאָגט מען, אַז גלייך ווי מ'גייט אַריין אין ארץ ישראל, האָט דער אויבערשטער אָנגעזאָגט, אַז וויסן דאַרף מען וויסן זיין אַז ווער גיט ארץ ישראל אַ אידן? – איז דאָס "הוי" אלקיד נותן לך".

דערנאך אָבער זאָגט דער אויבערשטער גלייך אָן די ערשטע מצוה, אַז ס'דאַרף זיין "ובנית":

(אַז דו דאַרפסט) יעדער איד זאָגט עס דער אויבערשטער בלשון נוכח, אַז דו דאַרפסט בויען גלייך ווי דו גייסט אַריין אין דיינע נכסים פון וועלכע דו מאַכסט "ארץ ישראל" – דאַרפסטו דאַרט גלייך בויען אַ מזבח, אַן אָרט וואָס איז צוגעגרייט אַז דאַרטן זאָלסטו קאָנען אַרויסווייזן אַז דו ביסט זיך מקריב, געזונטערהייט און פריילעכערהייט ומתוך הרחבה, צו דעם אויבערשטן דיין "חלב ודם", געזונטערהייט.

און דאָס ווערט באַ דיר "להוי' אלקיד": דו פילסט אַז דער אויבערשטער איז דאָס דער וואָס גיט דיר כח.

און וואָס וועט דאַרטן זיין? – זאָגט ער גלייך: "וזבחת עליי", אַז דאַרט האָט אַ איד אַ צווייענדיקע אויפגאָבע:

מקריב זיין עולות – ווי אַ איד הויבט אָן זיין טאָג-טעגלעכן לעבן, צום אַלעם ערשטן, אַז ער זאָגט און איז זיך מקריב צו דעם אויבערשטן דורך עבודת התפילה – דורכן דאָווענען, און אין דער וואָכן – לייגן תפילין און טלית וכיו"ב;

און דאַרטן אויכעט וועט גלייך נאָך דערויף זיין – מקריב זיין אויכעט שלמים, וואָס שלמים איז דאָס אַזאַ מין קרבן וואָס רופט זיך אָן בשם "שלמים", ווי רש"י טייטשט אָפּ – דערפאַר וואָס דאָס מאַכט שלום און אַן איינציקייט און אַן אמת'דיקן שלום צווישן דעם אויבערשטן, צו וועלכן מ'איז מקריב די קרבנות, און צווישן די בעלים, צווישן אָט די וואָס זיינען מקריב, און צווישן די כהנים, וואָס זיי זיינען דער ממוצע, דער פאַרבינד, דער רב, וואָס פאַרבינדט אַ אידן, און גיט עס נאָכמערער ידיעות אין תורה און פאַרבינדט עס און שטאַרקט עס נאָכמערער אין אידישקייט – אַז זיי אַלע האָבן אַ טייל אין דעם זעלבן קרבן, אָנהויבנדיק פון דעם אויבערשטן, ביז צו דעם אידן המקריב הקרבן, און ס'איז דאָך אויכעט ער גיט דאָך דערפון אויכעט זיינע בני בית.

און ווי מ'זאָגט גלייך נאָך דערויף, אַז בשעת מ'איז מקריב אָט די קרבנות – ווערט דאַרטן "ואכלת שם": דערפון נעמט אַ איד אויכעט זיין מזון גשמי, זיין אכילה כפשוטה.

און דער גאַנצע ענינים, אויכעט די אכילה גשמיית, ווערט באַ עס אין אַן אופן פון "ושמחת" ווי ער זאָגט אין פסוק, אַז ער טוט די אַלע ענינים מתוך שמחה וטוב לבב.

ה. און ויהי רצון, אַז פון דער רעדן אין די אַלע ענינים – זאָל דאָס אַראָפּ אין פועל ממש,

ביז אין פועל ממש אין דעם בנין העיקרי, וואָס דאָס איז דער בית המקדש השלישי, שיבנה במהרה בימינו ממש ע"י משיח צדקנו, בגאולתנו האמיתית והשלימה.

און יעדער ענין פון אידישקייט, און יעדער ענין פון תורה ומצוותי' במיוחד, און יעדער ענין פאַרבונדן מיט (אח...) אהבת ישראל, ביז אין אַן אופן פון אחדות ישראל, ווי דערמאָנט

פריער אַז דאָס איז דער ענין פון קרבן שלמים – היילט נאָך מערער צו די גאולה האמיתית והשלימה,

און היילט נאָך מערער צו אין די לעצטע רגעים פון גלות – האָט יעדער איד און אַלע אידן, און יעדער איד בתוך אַלע אידן, אַ כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה.

[לאחר מכן, ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, נשאו דברים הנגיד מר דוד שי צייס וחדב"נ וגדב"נ הרשי"ג שי. אח"כ ירד כ"ק אדמו"ר שליט"א מהבימה וניגש למקום הנחת אבן הפינה, חפר בעפר באת חפירה, ולקח בידיו הק' את אבן היסוד והניחה במקום החפירה, וכיסה את האבן במעט אפר.

אח"כ נתן לכאו"א מהנוכחים שיחיו שטר של דולר, לתת אותו (או חילופו) לצדקה].

קטעים משיחת ח"י אלול ה'תש"י

. . יש נתינת כח מיוחדת בח"י אלול – יום הולדת מורנו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן :

רבותינו נשיאנו לדורותיהם הם ממלאי מקומם של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, ובמילא, כל אלה שמקושרים אל הרבי [גם אלה שנתקשרו אל הרבי לאחר שהרבי שלהם נסתלק ולא היו יכולים להשאר בלי רבי], ה"ה מקושרים להבעש"ט ואדמו"ר הזקן, כיון שהרבי הוא ממלא מקומם.

ולכן ח"י אלול – יום הולדתם שבו נעשית הגברת כחותיהם של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן – הוא זמן מסוגל לחיזוק ההתקשרות אל הרבי, ממלא מקומם של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן . .

*

ידוע הביאור בענינו של חודש אלול ע"פ משל למלך . .

ובנוגע לענינו:

גם מי שנמצא ב"שדה" . . הרי, בחודש אלול בא הרבי אליו בהיותו בשדה, ולא זו בלבד שהרבי אינו כועס (ברוגז) על הטירחא שהטריחוהו לבוא למקום ירוד כזה, אלא אדרבה, מקבלו בסבר פנים יפות ומראה לו פנים שוחקות, מתוך שמחה שממתיקה דינים . .

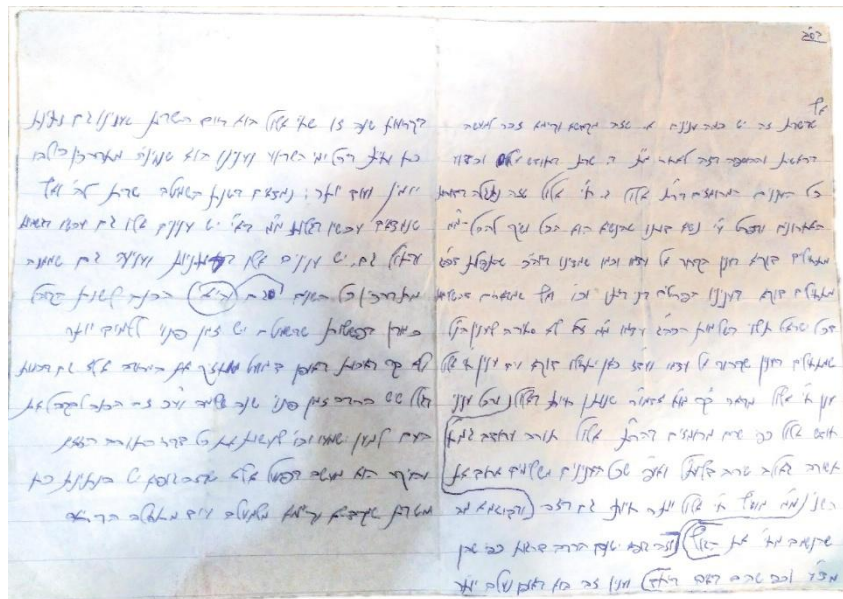
כשהרבי בא לשדה רשאין כל מי שרוצה להקביל פניו, וכולם עומדים מוכנים להקביל פניו ולא צריכים אפילו להדחף . . כיון שהרבי עצמו מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומשפיע לכולם.

צריכים רק לא להיות טפש, ולצעוק "אבא הצילני" . . לא תובעים גדולות ונפלאות, אלא צעקה אחת פנימית: "אבא אבא הצילני, אבא אבא רחמני" . .

ואז בודאי יתקיים הכתוב "אני לדודי ועלי תשוקתו", "אין תשוקתו על הקב"ה אלא על ישראל", היינו שכל תשוקתו של הקב"ה היא אך ורק להשפיע טוב לישראל, ובפרט הטוב העיקרי דגאולה השלימה, שבקרום יוליכנו הרבי לקראת משיח, אמן.

הנחה פרטית משיחת ש"פ תבוא תשמ"ז

מר' חיים שלום דובער שי' ליפסקער, סב הכלה

אף שבשבת זה יש כמה ענינים: א. שזה מקדשא וקיימא זכר למעשה בראשית, וההוספה בזה לאחר מ"ת, ב. שבת בחודש אלול, וכידוע כל הענינים המרומזים בר"ת אלול, ג. ח"י אלול שזה נתגלה בדורות האחרונים, ובפרט ע"י נשיא דורנו שהנשיא הוא הכל ושייך להכל – מ"מ מתחילים דוקא בענין הקרוב אל עצמו, וכמו שמצינו ביוה"כ שהתפילות דכה"ג מתחילים דוקא בעניניו הפרטים בני ביתו וכו', ואף שמבארים דהשלימות דכל ישראל תלוי בשלימות הכה"ג עצמו מ"מ זה לא סתירה לענין הנ"ל שמתחילים בענין שקרוב אל עצמו, ועד"ז כאן יתחילו דוקא עם ענין ח"י אלול.

ענין ח"י אלול מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר שנותן חיות באלול, ובדוגמא מה שהנשמה מחי' את הגוף. ובכל עניני חודש אלול כפי שהם מרומזים בהר"ת אלול תורה עבודה גמ"ח תשובה גאולה שירה דלעת"ל, ואע"פ שכל הענינים משלימים אחד את השני, מ"מ מוסיף ח"י אלול יותר חיות גם בזה (וזה גופא ישנם הרבה דרגות כפי שהן מצ"ע וכפי שהם באים ביחד). וענין זה הוא באופן נעלה יותר בקביעות שנה זו שח"י אלול הוא ביום השבת, שענינו גם נתינת כח וחיות בכל ימי השבוע, וענינו הוא שמיני' מתברכין כולהו יומין. ועוד יותר: נמצאים בשנת השמיטה שבת לה', ואף שנמצאים עכשיו בגלות מ"מ בא"י יש ענינים אלו גם עכשיו בגשמיות, ובחו"ל גם יש ענינים אלו ברוחניות, וענינה גם שממנה מתברכין כל השנים.

והיא גם הכנה לשנת הקהל, כמובן בפשטות שבשמיטה יש זמן פנוי ללמוד יותר, ולא רק באיכות באופן דמועט המחזיק את המרובה אלא גם בכמות בגלל שיש הרבה זמן פנוי שנה שלימה, וע"כ זה הכנה להקהל את העם למען ישמעו וכו' לעשות את כל דברי התורה הזאת.

והעיקר הוא מעשה בפועל, אלא שבזה גופא יש הנתינת כח משבת שמקדשא וקיימא מלמעלה עוד מתחלת הבריאה.

מכתב הרבי לחתונת זקני החתן

מאצקיף כחב"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ר"ח סיון ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

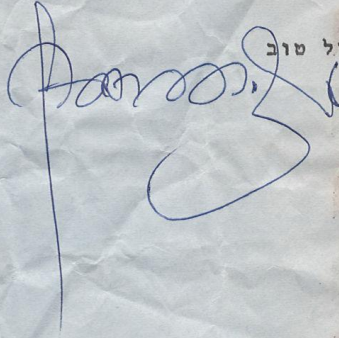
האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' שמואל שי'
וב"ג תי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום א' ח' סיון הבעל"ט,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב
מזל טוב ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי
שהם מוארים במאור שבחורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

NO ENCLOSURES PERMITTED
DO NOT USE TAPE OR STICKERS TO SEAL
FOLD SIDES OVER AND THEN FOLD BOTTOM UP
MOISTEN FLAP WELL AND APPLY PRESSURE TO SEAL

מכתב הרבי לחתונת זקני הכלה

ליפסקר-ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מונחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, בדר"ה תמוז תשכ"ז
ברוקלין, נ. י.

האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מה חיים שלום דובער שי'
וב"ג תי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעה זמן
החונחם ליום יא' תמוז הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת
מזל טוב מזל טוב ושחתי' בשעה טובה
ומוצלחת ויבנו בית בישראל בנין עדי
עד על יסודי ההודעה והמצוה כפי שהם
מוארים במאור שבתורה זוהי הורה
החסידות.

בברכה מזל טוב
מזל טוב

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y. 11213

Chaim S. B. Lipskier
1458 President St.
Brooklyn N.Y. 11213

מכתב הרבי לא"ז של החתן הרב שניאור פינסקי

עם הוספה בכת"ק אודות שידוכי זקנתו של החתן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, לב"אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ. י.

הר"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה שניאור שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מיום ב' משפטים ונאמרו
והפ"נ שבה' יקרא בעת רצון עה"צ הק".
מצו"ב ב' מכתבים - ויה"ר שיבש"ט בתוכנס,

שבכל עת זמנו הוא.

דא"ה ואל כבוד ע"ה הרב ע"ה ליובאוויטש
ובברכה לבשו"ט בכהנ"ל
ויהי א"י דת"י דשאו"ה

הרה"ח

מיום ב' פ' משפטים ושלאחריו והפ"נ שבהם יקראו

בת"ח על כתבו ע"ד הרב"צ ע"ה קליוגנט ובברכה לבשו"ט בכהנ"ל ושיהא שידוך בתו תי'
בשטומו"צ חתי"ק

חסידים איין משפחה

מאז ומקדם היו משפחות החתן ומשפחות הכלה קשורות.

בתמונה שלפנינו נראים הרה"ח ר' ישראל נח בליניצקי - א"ז של הכלה,

והרה"ח ר' יוסף יהודה חן - א"ז של החתן,

בעת לימדם בצוותא בשנות הכפ"ם בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש ברינוא

שער המשפיע*

הרה"ח המשפיע ר' פרץ מאצקין ז"ל

סקירה קצרה מחייו

ילדות וחינוך

ר' פרץ נולד בשנת תרנ"ד בעיירה נעוול לאביו המלמד הרב יהודה לייב מאצקין. כבר בגיל בר-מצווה התגלה בו רגש חסידי עז של דחייה מ"תאוות היתר". בהיותו בן חמש-עשרה (תרס"ט) הגיע לישיבת "תומכי תמימים" בליובאוויטש. תחילה למד בסניף הישיבה בשצעדרין, תחת הנהגתו של המשפיע הידוע ר' שאול דב זיסלין. אולם בזכות תכונותיו החסידיות וכשרונותיו המעולים, נקלט במהרה באווירת הלימוד והחסידות בליובאוויטש. בשבע שנות לימודיו בישיבה שאב "בגיות מלאות" מתורת החסידות. נוסף על לימודיו ועבודתו בתפילה, נקט בסיגופים שונים בענייני אכילה ושינה. בשנה האחרונה ללימודיו נשלח לסניף הישיבה בעיר ראמען, שם התוודע לדמותו המופלאה של המשפיע ר' יצחק ("איצ'ה") המתמיד.

נישואין

בשנת תרע"ו נישא לרעייתו מרת העניא חאשע הבלין, בתו של השוחט החסידי בעיירה סמיונובקה, ר' נחמן הבלין. לאחר חתונתו התגוררו שם, ופרנסת המשפחה הייתה בעיקר על כתפי רעייתו. ר' פרץ עצמו הקדיש את זמנו ללימוד ולתפילה, ושימש גם כשוחט. עיקר פועלו היה בפרנסת רוחם של יהודי העיירה.

במשך כשמונה-תשע שנים ישב בסמיונובקה, ושם נולדו לו ארבעה ילדים.

(*) ע"פ הוספת הרבי בכת"ק במכתב אליו מיום כ"ח כסלו תשל"ח.

שליחות בסימפרופול

בשנת תרפ"ה עבר עם משפחתו לסימפרופול שבחצי האי קרים, בשליחות הרבי הריי"צ. רשמית שימש כשוחט, אך בפועל פעל רבות להפצת יהדות וחיזוק החסידות באזור.

בשנת תרפ"ז חלה קשות במחלת הטיפוס ("סיפנאי־טיפ"). מצבו הידרדר עד כדי סכנת חיים, אך מתוך חוליו השמיע לבני משפחתו דברי פרידה מלאי עידוד וברכה, אמירת וידוי, "ג עיקרים ו"האני מאמין" בכל נשיאי חב"ד. לאחר חודשים קשים החלים ושב לפעולתו.

במהלך שליחותו הצליח לקרב כשלושה־ארבעה מניינים לחסידות חב"ד.

מעבר ללנינגרד

עם מינויו של הרב ברגר – מתנגד חריף – לרבנות סימפרופול, נאלץ ר' פרץ לעזוב. בשנת תרצ"א עבר עם משפחתו ללנינגרד, שם המשיך בפעילותו החסידית. במלחמת העולם השנייה עברו לטשקנט, ושם פעל רבות לסיוע לפליטים. בתקופה זו כונה בין החסידים בשם המחתרת "אחיזרח".

יציאה מרוסיה והשליחות בקנדה

ב"יציאת רוסיה" תש"ו-ז חצה עם שניים מבניו את הגבול לפולין, ולאחר נדודים הגיע למחנה העקורים פוקינג ומשם לצרפת.

עוד שנים מבניו, מולע ויוסף, נותרו מאחור. הם נשארו תחת המשטר הקומוניסטי, נאסרו וישבו שנים בגולאגים. במשך השנים הקדיש ר' פרץ את זמנו ומרצו בחיפוש אחר בניו ובמאמצים לשחררם. בעוד הם נותרו כלואים מאחורי מסך הברזל, לא חדל אביהם מלפעול בכל דרך אפשרית. בסופו של דבר, בעקבות התערבותו הפעילה של הרבי – אשר עודד גם גורמים ממשלתיים בקנדה לקשור את שחרורם לעסקאות מסחריות – נפתח הפתח. לאחר עשרים שנות פרידה, זכו השניים לצאת מרוסיה ולהתאחד מחדש עם אביהם.

בשנת תשי"ב, בהוראת הרבי, התמנה כמשפיע אנ"ש במונטריאול שבקנדה. במשך שלושים שנה עמד בראש חיי החסידות בעיר זו, והשפעתו ניכרה בקהילה כולה.

שנותיו האחרונות

בשנותיו האחרונות עבר להתגורר בקראון הייטס, ושם נפטר ביום כ"א טבת תשמ"ב.

משפחתו

- בנו, ר' שמואל (מוליע) ע"ה מוצקין, א"ז של החתן
- בנו, ר' חיים יוסף ע"ה מוצקין
- בנו, הרב יהודא לייב ע"ה מוצקין
- יבלחט"א בנו, הרב שלום דובער שיחי' מוצקין - יו"ר צעירי אגודת חב"ד במונטריאל
- בתו, מרת גוטע אשת הרב לוי יצחק ע"ה שפירא - מזכיר בד"צ קראון הייטס

הספר 'אלה תולדות פריץ', תשע"ה

הסדרה אלה תולדות פריץ בה נכתבו תולדות חייו של ר' פריץ החלה בהוראתו הישירה של הרבי לרב יהושע דובראווסקי - דרך מזכיר הרבי הרב חודקוב, לכתוב את קורות חייו של הרב ר' פריץ מוצ'קין, כיון שכתובת תולדות חייו תהיה "טובה עבור הנשמה וטובה עבור הכלל, וכל המקדים הרי זה משובח".

עקב סיבות שונות החל הרב דובראווסקי רק בשנת תשס"ג לכתוב את הסדרה, הרב אסף חנוך פרומר תירגם אותה מאידיש ללשון הקודש ופירסם אותה לפרקים בשבועון בית משיח. עקב מחלתו של הרב דובראווסקי בשנת תשס"ח הופסקה כתיבת הסדרה, ובשנת תשע"ה הושלמה כתיבתה על ידי בנו הרב שלום דובער מוצקין, ונערכה מחדש ע"י סופרים חב"דיים אחרים, ונדפסה בספר עב כרס בהוצאת קה"ת כפר חב"ד.

שיעורים בספר התניא

מהרה"ח המשפיע ר' פרץ מאצקין ז"ל

ידוע הי' הרה"ח ר' פרץ מאצקין ע"ה בלשונו העשירה ובהתבטאותו הייחודית. ואכן, כדברי הכתבן המפורסם הרה"ח ר' יהושע דובראווסקי ע"ה (הידוע בחביבות בפי כל בשם "ר' הייסקע")¹: **"כאשר ר' פרץ ביאר עניין בחסידות, באו לידי ביטוי חוש הסברה עשיר, יכולת ביאור רחבה ובעיקר יכולת תיאורית ניכרת – שבכוחם הצליח להעלות על פני השטח את העומק והדקות המופשטים ביותר"**.

להלן אנו מגישים שיעורים של הרה"ח המשפיע ר' פרץ מאצקין ע"ה על ספר התניא, מהתחלתו עד סוף פרק ד'. אף ששיעורים אלו נמסרו לגירסא, וחלק גדול מענייניהם כבר נדפסו בספרי שיעורי התניא למיניהם, מעלתם המיוחדת היא בלשונו העשירה ובהתבטאותו הייחודית של ר' פרץ – דבר שאין באפשרות הכתב למסור במלואו, שכן "אינו דומה שמיעה לראיה".

שיעורים אלו מהווים חלק קטן מתוך הארכיון העשיר של תלמידו המובהק, הרה"ח ר' **סיני שיחי' וויינבוים**. מלבד שיעורים אלו – שנמסרו בעיקר במסגרת השיעור היומי בתניא לבעלי בתים (בהמשך לשיעור הגמרא של הרה"ח ר' אברהם קארפ ע"ה) – זכה ר' סיני בצעירותו ללמוד בצוותא עם ר' פרץ ספר התניא, ליקוטי תורה ו"דרך מצוותיך". לפני כמה שנים פרסם ר' סיני שיעורים אלו, וזכות הרבים תלוי בו.

מה שמובא להלן הם תוכן העניינים של ההקלטות, כפי שהובנו על-ידינו ועל אחריותנו בלבד.

תודתינו נתונה להרה"ח ר' **שמואל שי' קארף** והרה"ח ר' **חיים שניאור זלמן שי' איידעלמאן** שעזרו בהכנת השיעורים לדפוס, ולהת' **מנחם מענדל שי' טייטלבוים** על הערותיו.

(1) מתוך ההקדמה לספר 'אלה תולדות פרץ'.

הקדמה

מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים

מקובל ש"מפי ספרים" היינו המהר"ל מפראג² והרמב"ם³.

ו"מפי סופרים" היינו המגיד והבעש"ט⁴.

לבאר היטב איך הוא קרוב מאד

כי "בפיך" היינו לימוד ומובן שיתכן ש"קרוב מאד", וכן "לעשותו" ג"כ, אבל ה"בלבבך" היינו שיהי' לו אהבה ויראה, הרי זה ענין שאינו קרוב כלל, ואומר שהוא "קרוב מאד"! וזה יבוא אדה"ז לבאר "בדרך ארוכה וקצרה".⁵

בדרך ארוכה וקצרה

כוונתו (בקיצור), שדרך החסידות הוא "דרך ארוכה", אבל זוהי הדרך הכי קצרה והכי ישרה לבירור המידות, וא"כ הוא דרך ארוכה וגם קצרה.⁶ וגם הרי בתניא גופא יש "ארוכה וקצרה", היינו שני דרכים שונים. הדרך הארוכה מבוארת עד פרק י"ח, שמגיע לאהוי"ר ע"י אריכות ההתבוננות, ויש דרך קצרה יותר שאחרי פרק י"ח שגם ע"י יכול לבוא לאהבה.⁷

(2) ראה אג"ק ח"ז ע' צב (שלא שמע בזה מכ"ק אדמו"ר הרי"ץ, אבל בכלל מסורת חסידים בעלת סמכא היא). בס' רשימות דברים ח"ב (להר"י חסידים ע"ה) ע' שיג שולל את מסורה זו וכותב שבליובאוויטש הי' דבר פשוט ומורגל בפי כל (ולא אמרו מפי מי שמעו, אם מהמשפיע הרשג"א, או מהרב המשפיע ר' שואל דובער זיסלין) ש"מפי ספרים" היינו ספרי הרמ"ק והאריז"ל, ו"מפי סופרים" הכוונה לכ"ק הבעש"ט והה"מ. אמנם ברשימות רש"ד זיסלין (נדפס בכפ"ח גליון 1191, כ' סיון תשס"ו ע' 22. ולאחרונה ב'גנזיא' גליון ל, ש"פ ויצא תשפ"ה ע' 11) מפורש שקיבל מהרש"ג שהכוונה ב"מפי ספרים" הוא לספרי המהר"ל מפראג.

(3) כ"ה בביאורי רש"ח. ובהמאור מוסיף גם השל"ה. ובמבוארת מביא רק המהר"ל והשל"ה. וכ"ה בשעורים בספר התניא. ובשיעורי רש"ח מביא בשולי הגליון ספר הזהר, עץ חיים, פרי עץ חיים, כתבי הרמב"ם והמהר"ל.

(4) כ"ה במבוארת, בשיעורים, בהמאור ובשולח"ג בביאורי לרש"ח. ובפנים שם מביא המגיד ממעזריטש והרמ"מ מהורודק. עוד בכ"ז ראה הנסמן בביאורי הרנ"נ.

(5) וראה עד"ז במבוארת.

(6) בשיעורי רש"ח מביא זה כאופן הב', ובלקוטי ביאורים. וראה באריכות לקוטי שיחות חל"ד ע' 173 ואילך ובהערה 9 שם.

(7) כ"ה במבוארת בהערה שם, ובשיעורים ובלקוטי ביאורים.

הסכמות

כשהיה אדמוה"ז צריך להדפיס ספר התניא, הוא בחר לשלוח שלוחים לשני חבריו שהיו ביחד אתנו אצל המגיד⁸.

יום ג' . . פ' תבא שנת פדותינו לפ"ק

הרבי [ריי"צ] אומר שרמז בזה שעם ספר התניא יצאו לביאת המשיח⁹.

בשבת תחכמוני אצל אדונינו מורינו ורבינו גאון עולם

היינו המגיד¹⁰.

ודלה מים מבאר מים חיים

היינו בנו של המגיד, ר' אברהם המלאך¹¹.

ובעת ישמח ישראל בהגלות דברי קדשו

"ישראל" מרמז על הבעש"ט. מכיון שמסרו לו [מלמעלה] שקאתי מר לכשיפוצו מעיינותיך חוצה, לכן ישמח הבעש"ט בהדפסת ספר התניא, שאז יתגלו דברי קדשו¹².

יום ג' פרשה תבא תקנ"ו לפ"ק

הרבי [ריי"צ] אומר שהשלוחים מסרו שתניא היא קטורת לנפש ורוח, דהיינו שהתניא היא סגולה לנפש ורוח¹³.

(8) כ"ה בהמאור.

(9) קיצורים והערות ע' קכה.

(10) כ"ה בשיעורים ובמבוארת ובהמאור.

(11) כנ"ל.

(12) כ"ה במבוארת.

(13) בקיצורים והערות שם הלשון הוא תניא קטרת נשמה ורוח. וכ"ה בשיעורים.

הסכמות הרבנים שי' בני המחבר ז"ל ע"ה

הסכמות אלו נדפסו בפעם הראשונה בעת שהוסיפו גם את אגרת הקודש אחרי הסתלקות אדמוה"ז¹⁴.

הקדמת המלקט

המלקט הוא אדמוה"ז, שבענוותנותו קרא את עצמו בשם מלקט. הקדמה היא לחלק לקוטי אמרים¹⁵.

אליכם אישים אקרא

אקרא הוא מלשון ויקרא אל משה, היינו נתינת כח. בספר התניא נתן אדמוה"ז נתינת כח לכל אחד על עבודת הבינונים. וזה מרומז בתיבות הראשונות של ההקדמה:

אליכם אישים אקרא - היינו המשכה מלמעלה למטה (מאדה"ז).

שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה' - שמקבלים את הקריאה, היינו עבודת האדם שמלמטה למעלה.

וישמע אליכם אלוקים - היינו דאחרי ההכנה מצד אדה"ז שהכניס אדה"ז הכח, ומצד החסידים שהקשיבו, הנה אז יהי' הסייעתא דשמיא לכל אחד **למגדול ועד קטן** שימשך לו המשכות הראויות לו לפי ערכו.¹⁶

כל אנשי שלומנו דמדינתנו וסמוכות שלה

היינו שהיו הרבה תלמידי המגיד, שהיו (ממונים) במדינות אחרות, וזה כותב אדה"ז בשביל אנ"ש שתחת אדה"ז.

(14) ראה תורת חב"ד, ביבליוגרפיה לספר התניא (להרי"מ) ע' 60 ואילך.

(15) כ"ה במבוארת. אמנם ראה מ"ש הרב אליהו מטוסוב בקובץ הערות וביאורים, גליון א' קמט, ר"ח אלול תשע"ח, ע' 85; 91-92.

(16) השווה: ביאורי הרש"ח קסלמן.

איש על מקומו יבוא לשלום

הגם שיש רבוי דרגות ועליות בעבודת ה', אבל כל א' יש את המקום שלו. ואם הוא בשלימות בעבודתו הפרטית, מער מאנט זיך ניט ביי אים, און ס'גוט. וזה הפי' איש על מקומו יבוא לשלום.

כללות הענין שבא לבאר הוא זה שהתניא בא בכתב. בכלל הרי הסדר הי' שחסידים נכנסים ליחידות אצל הרבי, וכל א' שואל לפי מצבו וענינו וכו', ועל פי זה מקבל תשובה פרטית, וכאן כותב בשביל כולם ספר אחד, וזה בא פארענטפערן בזה.

הנה מודעת זה . . כי אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראי' וקריאה בספרים . .

בכ"מ שאומרים "אינו דומה שמיעה לראי'" הוא שראי' יותר מעולה משמיעה, אך בענין זה אומרים החסידים, שיותר נעלה לשמוע מהרבי עצמו מלראות בספרים¹⁷.

שהקורא קורא לפי דרכו ודעתו ולפי השגתו שכלו . . הנה אין כל א' זוכה להיות מכיר . .
וחסרון הזה לא נמצא כששומעים את זה ישירות מהרבי. ווייל דער רבי נעמט די אלע זאכן אויף זיך, שמכיר את המדבר אליו, ומהו שרש נשמתו, ומהו הענין שצריך לשמוע. משא"כ כשלומד בעצמו, אפילו מספרי קודש, ה"ז תלוי על דעתו.

ספרי היראה הבנויים עפ"י שכל

מדובר אפי' בספרים הבנויים על שכל אמיתי, שהכל אמת בתוכם.

אך ביודעי ומכירי קאמינא הם כל אנ"ש דמדינתנו וסמוכות שלה

היינו (כנ"ל) התניא לא הו"ל בשביל כל העולם, שישנם הרבה צדיקים דפולין וואהלין, אך זה נכתב בשביל אנ"ש דליטא, וכנ"ל שהאגרת שלוחה לאנ"ש דמדינתנו, ואותם הוא מכיר טוב וכו', וכדלקמן.

וקצת מהם נרמזין לחכימין באגרות הקודש מרבותינו שבאה"ק תוכב"א

ה"ה הרמ"מ מהורודק, ר' אברהם מקאליסק, ור' ישראל מפולוצק¹⁸, ששלשתם נסעו לארץ הקודש. והגם שהם לא היו רבותיו של אדמוה"ז, אלא חביריו. ואפי' הרמ"מ מהורודק קען מען רעכענען אלץ א חבר מובהק¹⁹. ומ"מ משפיל אדמוה"ז את עצמו לפניהם לקרותם כולם רבותינו²⁰.

17) להעיר ממגדל עז ע' רפד וניצוצי אור תש"ה על אתר.

וקצתם שמעתי מפיהם הקדוש

ר' זושא מאניפאלי פעם שאל את אדמו"ר הזקן: למה כשכתב בתניא ענין ששמע ממנו לא כתב בשם אומרו? והראה לו אדמוה"ז שאכן הזכיר אותו על ידי צירופים²¹.
[כן מקובל אצל חסידים] שתיבת "ברם" הוא ר"ת ר' בער ממעזריטש.

פרק א'

תניא בספ"ג דנדה

הך לישנא מובא בשם ר' שמלאי. ובמקומות אחרים בש"ס גם מובא בשם ר' שימלאי בלשון תניא (ע"ד ביבמות). כי ר' שימלאי דרשה בפירקא. אבל מפורסם הי' אצלם שזה ברייתא²².
עוד אפשר לומר ששני ר' שימלאי היו. אחד מהם תנא ואחד מהם אמורא²³.
גם עפ"י קבלה אתי שפיר הלשון תניא, שהרי בספר כוונות האריז"ל²⁴ מביא שיש קליפה הנקראת בשם תניא²⁵ והיא מצוי' אצל לומדי תורה. וע"י לימוד פנימיות התורה - ע"י לימוד התניא, מבטלין קליפה זו. וכן גם הרשב"י שהוא המקור לסתרי תורה התחיל את האדרא רבא בתיבת "תניא". ועד"ז בס' התניא היסוד של תורת החסידות²⁶.

-
- 18) בכ"מ (ראה במבוארת) נתבאר שהכוונה לתלמידי המגיד (אך לא נזכר על ר"י מפולוצק ביחוד). שפע העתקות של מכתבים נמצאים בידינו מרביתנו שבאה"ק (מהרמ"מ מהורדוק ור"א מקאליסק).
- 19) עוד על טיב הקשר שבין רבינו הזקן והרמ"מ ראה בס' בית רבי ומאמרו של הרב נחום גרינוואלד בהיכל הבעש"ט, גליון לח, עמ' מג-סג.
- 20) ראה קובץ הערות וביאורים (אה"ת), גליון תתשעט, ע' 161 ואילך. לאוסף דברים נוספים ששמע רבינו מרביתנו שבאה"ק ראה באג"ק שלו בערך רבותי; רבותינו.
- 21) לאוסף סיפורים על אירועים הכרוכים בשני "אהובי הנפש" - אדמו"ר הזקן ור' זושא, ראה מאמרו של הרי"מ בכפר חב"ד, גליון 889 (י"ג שבט תש"ס), ע' 30-34.
- 22) בהבא להלן ראה בס' אוצר פירושים על ספר התניא.
- 23) ראה מצב הישר ע' כח (הובא בב' בר"ש גרונם).
- 24) מובא בכ"מ בשם האריז"ל, אך לא נמצא בס' זה.
- 25) בהקלטה מזכיר הר"פ כי דבר דקליפה זו נק' "תנין", ואילו נוקבא שלה נקראת תניא. בכ"מ מבואר (קיצורים וביאורים לספר התניא (להרה"ח רא"צ ברודנא) בשם הרה"ח ר' יחזקאל יאנאווער. הלקח והלבוב (לרא"ס יודאסין) ב'פתיחתא') שהס' נקרא "תניא" כדי להכניע נוקבא דקליפה הנקראת "תניא", שהיא קשה יותר מדבר דקליפה הנקרא "תנין".
- 26) ראה בכ"ז בית רבי ח"א פכ"ז.

כן יש מכ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁷ שתניא אותיות איתן שבנפש. היא דרגת עצם הנשמה שמחזקת את כוחות הנשמה.

משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע

בפשטות הביאור בכפל הלשון הוא הן על קיום מ"ע ('תהי צדיק') והן על שמירת מל"ת ('אל תהי רשע'), אך לקמן בפ' יג-יד יבאר באופן אחר, ע"פ הביאור בתניא בצדיק ורשע שאינו על שמירת המצוות כפשוטו.

משביעין אותו

צריך להבין, את מי משביעין? הרי הנפש אלוקית אינו צריכה לשבועה, שהרי היא רוצה לקיים את המצוות. אלא מאי, משביעין לנפש הבהמית? איך יעזור שבועה לנפש הבהמית?

ויובן עפ"י מה דאיתא בגמרא²⁸ על הפסוק²⁹ נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך, מכאן שנשבעין על המצוות. ועד"ז כתוב בבועז³⁰ "חי הוי' שכבי עד הבוקר" מלמד שנשבע על יצרו, כי הוא פנוי והיא פנוי' והי' ירא שיתגבר עליו יצרו, ולכן נשבע "חי הוי'"³¹. וגם בזה אינו מובן, שאם רוצה לקיים את המצווה, או שלא יעשה העבירה, שיעשה כן! ולמה צריך לשבועה?

וההסברה בזה, כשא' עובר עבירה, הרי הוא עובר על רצון העליון, על מה שנצטווה, אבער אין עצמות רירט עס ניט אהן. אבל כשנשבע, "בי נשבעתי"³², הרי משביעים שכמו שהקב"ה הוא אמת, ככה ממש הוא נשבע לעשות המצווה (או לא לעשות את העבירה), ואם עובר על זה, אינו עובר רק על רצון העליון, אלא מחלל בזה על השבועה ובאמיתתו של הקב"ה (חי הוי').

[ולכן מובא בגמרא³³ "בשעה שאמר הקב"ה לא תשא נדעזע כל העולם כולו", כי כל העולם מתיירא מזה.]

(27) ס' השיחות תש"א ע' 142. ובכ"מ.

(28) נדרים ח, א.

(29) תהלים קיט, קו.

(30) רות ג, יג.

(31) ספרי בהעלותך פ' פח.

(32) וירא כב, טז.

(33) שבועות לט, א.

נמצא שענין השבועה רופט ארויס טיפערע כוחות פון נפש, שנעשה אפגעפרעגט אצלו, שהענין מצד עצמו לאו דוקא שהי' כ"כ נוגע, אבל ער האט דאך אפגעשווארן אויף דעם! במילא זה מגלה אצלו טיפערע כוחות.

ענין זה שייך לא רק בכל שבועה כנ"ל, אלא גם בירידת הנשמה למטה, שמכיון שמשביעין אותו וכו' עי"ז רופט מען ארויס טיפערע כוחות להתגבר על יצרו ולקיום תורה ומצוות.³⁴

כן ישנם כמה פירושים נוספים לתיבת משביעין חוץ מלשון שבועה. והוא מלשון שבע ומלשון שובע. והפירוש הוא אז מ'זעטיגט אהן די נשמה גם בשבע כוחות הנפש, וגם בכוחות המקיפים.

ובעומק יותר:

הכוחות של הנשמה בירידתה למטה נמנו בשלש אופנים:

(א) כוחות הפנימיים - מספירת הבינה ולמטה ישנם תשע כוחות

(ב) כוחות מקיפים דחי' - ספירת החכמה כמו שכלולה מבינה ודעת

(ג) כוחות מקיפים דיחידה - כתר הכלול מחב"ד

והנה כתיב בצלם יתהלך איש. כל אחד מהאותיות "צ", "ל", "ם", מרמז על אופן אחר הנ"ל:

צ - מספירת הבינה ולמטה ישנם תשע כוחות, כפי שכל אחד כלול מעשר

ל - ספירת החכמה כמו שכלולה מבינה ודעת, כפי שכל אחד כלול מעשר

מ - כתר חכמה בינה דעת - כפי שכל אחד כלול מעשר

וזהו משביעים מלשון שובע, מ'זעטיגט אהן די נשמה לא רק בכוחות הפנימיים (צדי"ק), אלא גם בכוחות המקיפים, ובהם גופא לא רק במקיפים דחי' (למ"ד) אלא גם במקיפים דיחידה (מ"ם).

כשהנשמה היא למעלה הרי מספיק לה הכוחות הפנימיים להשיג אלקות. אבל בירידתה למטה, צריך העבודה להיות מצד עצם הנשמה, וזה קשור גם לענין השבועה, וכנ"ל שמוסרים טיפערע כוחות, בדוגמת עבודת המסירות נפש וכדומה.

וזהו מה שמשביעין, לא רק בשבע כוחות, אלא אז מ'זעטיגט אהן גם בכוחות המקיפין כנ"ל³⁵.

(אגב, זה שנוהגים ללבוש בראש שני מקיפים, כי אחד כנגד מקיף דחי' ואחד מקיף דיחידה).

(34) ראה בכ"ז בקיצורים והערות לצ"צ ע' מח ואילך, ובב' הר"ש גרונם.

(35) ראה שם.

ואפילו כל העולם כולו אומרים לך

תיבות "אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע" הם חלק מהשבועה. שכ"כ נוגע לתת כוחות לנשמה, לא רק על זה שתהא צדיק ואל תהא רשע, אלא גם לזה שאפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע.

ופי' כל העולם הוא שעולמו אומר לו שצדיק אתה. דהיינו שהוא צדיק אמיתי שרואה רק את הדבר הוי' בכל דבר גשמי, א"כ העולם עצמו אומר לו שהוא צדיק! ועולמו ושכלו אומר לו שהוא אכן צדיק, אעפ"כ צריך שיחזיק עצמו "כרשע"³⁶. וענין זה כ"כ נוגע, שהוא חלק מהשבועה, שנותנים לזה כוחות מיוחדים. ויבואר לקמן.

וצריך להבין דהא תנן . . וגם עם יהי' בעיניו כרשע . .

השאלה הראשונה היא סתירה ממשנה דאבות, והשאלה השני' היא שאלה עפ"י סברא³⁷.

ואם לא ירע לבבו כלל מזה יכול לבוא לידי קלות ח"ו

אצל צדיקים ישנו ענין של הפסק ('פרסא'), וזהו הפי' "נדמה להם כהר"³⁸, שענינים מסויימים מופרכים לגמרי, ורחוקים ממנו לגמרי. אבל אם ירגיש עצמו כרשע, אז הפרסא תתבטל, ויהיו הענינים קלים בעיניו³⁹.

ואם לא ירע לבבו כלל מזה

תיבת כלל לכאורה מיותרת.

ועפ"י מ"ש בתניא מובן שבעבודת הבינוני אין כל חיוב להיות צדיק, רק עבודתו הוא ההשתדלות לעשות את שלו. ולכן צריך להיות ירע לבבו קצת כדי לעזור ההשתדלות. אבל ירע לבבו לגמרי לא שייך אליו, כי עבודת הצדיקים אינו שייך אליו⁴⁰.

(36) ראה ביאורי הרש"ג ור"נ גאלדשמיד.

(37) כ"ה במבוארת.

(38) סוכה נב, א.

(39) כ"ה בביאורי הר"ש גרונם.

(40) עיין בהערת המו"ל בספר תניא מהדורא-קמא, ע' ר.

א"ל אביי לא שביק מר חי' לכל ברי'

שהרי רשעים בחייהם קרואים מתים (ברכות יח, ב)⁴¹.

והא צדיק ורשע לא קאמר

למעלה אכן ידוע אם הוא יהי' צדיק או רשע. אבל ידיעה למעלה אינו מחייב הבחירה. יש לאדם בחירה חופשית לגמרי בזה.

וכשאומרים טפה זו מה תהא עליה, הרי זה רק בנוגע למה ששייך לבריאה, גיבור או חלש וכדומה. ואפי' עשיר או עני גם שייך לבריאה, שנברא באופן שיכול לסבול העניות וכדומה⁴².

שא"כ איך טעה רבה בעצמו שהוא בינוני

קושיית אדמוה"ז הוא שטעות יכול להיות בענין שלפי ערך. וכמו שאי אפשר לטעות שעפר הוא זהב. ולטעות שיש לו חצי עוונות ה"ז טעות שלא לפי ערך, כי הרי הי' צדיק גמור דלא פסיק פומיה מגירסא כו'⁴³.

שאפי' מלאך המות לא היה יכול לשלוט בו

ידוע ש"הוא השטן הוא היצר הרע הוא המלאך המות"⁴⁴. ואם המלאך המוות לא הי' יכול לשלוט בו, הרי זה סימן שגם היצר הרע לא הי' יכול לשלוט בו⁴⁵.

ואם אח"כ עשה תשובה נקרא צדיק גמור

דהמקדש את האשה על מנת שהוא צדיק גמור, ה"ז מקודשת⁴⁶.

(41) כ"ה בביאורי הר"ש גרונם, ביאורי הרנ"ג, הלקח והלבוב. ועוד.

(42) ראה ביאורי הר"ש גרונם והרח"ש ברוק.

(43) כ"ה בביאורי הרח"ש ברוק.

(44) בבא בתרא טז, א.

(45) כ"ה בביאורי הרנ"ג.

(46) עיין בהערת המו"ל בס' לקו"א מהדו"ק ע' יד ובמבוארת.

ואפי' מי שיש בידו למחות ולא מיחה נק' רשע

בפשטות ההוספה כאן, אפילו הוא בענין שאינו עבירה אצלו, אלא אצל אחר. אבל לכאורה הרי כבר הוסיף לעיל שאפי' באיסור דרבנן נק' רשע, ותוכחה הוא מ"ע דאורייתא. אלא הרבותא כאן הוא שאפילו לא מיחה באיסור דרבנן, גם מקרי רשע⁴⁷.

כמו כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק

אדמוה"ז מביא דוגמא זו, כי אפי' ביטול תורה שאין אדם ניצול ממנה בכל יום, מ"מ נקרא רשע⁴⁸.

הגהה – ושבעים פנים לתורה

אין כוונת אדמוה"ז שגם השאלה דרב המנונא הוא מהשבעים פנים, אלא שזה הי' שאלת רב המנונא אם זהו עכ"פ א' מהע' פנים. ותשובת אליהו הוא שאינו אפילו א' מהע' פנים⁴⁹.

והא דאמרי' בעלמא דמחצ' על מחצה מקרי בינוני

קאי אגמרא בר"ה צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה, בינונים תלויים ועומדים מר"ה עד יוה"כ⁵⁰.

הוא שם המושאל לענין שכר ועונש

ישנם ג' ענינים⁵¹: שם התואר, שם העצם ושם המושאל.

שם התואר הוא בדוגמת כשאומרים על מישהו שהוא חכם וכדו'. זה תואר אמיתי השייך אליו.

שם העצם הוא בדוגמת כשקוראין לאיזה כלי בשם כלי. שזה שם אמיתי השייך אליו.

שם המושאל הוא שם שבאמת אינו שייך אליו כלל. רק משאילים את השם ההוא מדבר אחר לצורך מסויים. וכמו שמישהו שואל חפץ מסויים ממישהו, אין הדבר שייך אליו, אלא משתמש בזה לצורך זה. לדוגמא: כשב"ד אומרים שאיש פלוני זכאי, בודאי שאין כוונתם לומר שהוא צדיק גמור בחייו היום יומיים. שהרי בחייו הפרטיים יכול להיות רשע. רק שבדין תורה זה הוא יוצא זכאי וצדיק.

(47) כ"ה בהלקח והלבוב. וראה בס' אוצר פירושים על ספר התניא.

(48) כ"ה במבוארת.

(49) ראה שיעורים ועוד.

(50) כ"ה בביאורי הרנ"ג.

(51) ראה ביאור תניא להר"י מקידאן, ביאורי הרנ"ג שם ובשיעורים.

היינו שזכאי כאן שייך רק לפרטי הדין תורה ומשאלין תיבה זו להאיש הזה מצדיק אמיתי. ובודאי שאינו מתאר את העצם או את התואר של האיש.

עד"ז כאן, משאלין תיבת צדיק או רשע בנוגע לשכר ועונש, בנוגע לפסק הדין עליו, אבל אין זה מגדיר את עצם האדם.

אבל כל מי שלא הגיע למדרגה זו . . אינו במעלת ומדרגת צדיק כלל

"כלל" בא להוסיף שאין הוא אפי' במדרגת בינוני (אף שזכויותיו מרובים על עונותיו)⁵².

אך ביאור הענין בו'

לפי כל הנ"ל נמצא, שצדיק הוא לגמרי בשליטת היצר טוב. אך הבינוני הוא גם בפועל כמו הצדיק, שאין לו שום עבירה. וא"כ צלה"ב החילוק בין צדיק לבינוני, ומכיון שאין חילוק ביניהם בפועל, מוכרח לומר שהחילוק הוא בהעצם. ולכן ממשיך שישנם שני נפשות, ובזה החילוק בין צדיק ובינוני. אבל בלבושים בפו"מ בזה שניהם שווים.

בפרט מסויים ישנה מעלה בעבודת הבינונים (אתכפיא) על עבודת הצדיקים (אתהפכא). שהרי כתיב⁵³ "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי", ויש שני מיני מטעמים למעלה: התענוג כשמהפך הרע לטוב, ותענוג נוסף כשהרי היא בתקפה ובכ"ז שובר אותה.

והאמת הוא שאף אחד אינו נולד צדיק. ומי שבמדרגת צדיק ה"ז סימן שהי' בינוני לפני זה, וכמ"ש לקמן שמרוב עסקו בעבודה באמת, הגיע למדרגת צדיק, שהרי "משביעין אותו תהי צדיק", היינו שנותנים לו כוחות אחרי ריבוי עבודה להיות צדיק. ובכל זאת משביעין אותו "אל תהי רשע", ותהיה בינוני, כי "א בינוני מוז מען זיין", אבל נותנים כוחות גם להיות צדיק.

איך מעה רבה בעצמו

אדמוה"ז מסביר (להלן בפי"ג) שישנם ג' מדרגות בבינוני:

(א) בינוני שהוא ע"ד בעל עסק

(ב) בינוני העוסק בעבודה

(52) כ"ה בביאור על התניא לר"י מקידאן. אך ראה הערת הרב אליהו מטוסוב שי' בס' אוצר פירושים על ספר התניא.

(53) תולדות כז, ד.

ג) בינוני המתפלל כל היום, ואצלו אין שום מציאות "אז ער זאל פארוועלן א תאוה". כי אצלו תמיד ישנו התגלות האהבה כמו אצל הצדיק, אבל עדיין אין הוכחה שהוא צדיק כי יכול להיות שבעצם שלו, ישנו עדיין יצר הרע בתוכו.

ולכן טעה רבה בעצמו שהוא בינוני, אפילו שלא פסיק פומיה מגירסא, כי החזיק עצמו לבינוני המתפלל כל היום.

דכתיב ונשמות אני עשיתי

הדיוק כאן הוא, הרי נשמות יכול להיות ריבוי נשמות, אלא מכיון שלפני זה כתיב (ישעיה נז, טז) "ורוח מלפני יעטוף", ולא "ורוחות מלפני יעטופו" [לשון רבים], הרי כבר יודעים שמדובר ביחיד, ובכ"ז כתיב "נשמות", הרי יודעים שמדובר בשני נשמות בכא"א⁵⁴.

שהן שתי נפשות

אחרי ההוכחה הנ"ל שישנם שני נשמות לכ"א, מסביר אדמוה"ז מיד שהם שתי נפשות, שהרי א"א לומר שמדובר בנשמות, כי א"א לומר דרגת "נשמה" על נפש הבהמית. שהרי כתיב בנוגע לדור המבול (נח ז, כב) "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מתו", ואיתא בזהר⁵⁵ שלכאורה היה צריך לכתוב "כל אשר רוח חיים מתו", שהרי נשמה היא מדריגה גבוה מאד, ולא יכול להיות שמתו בזמן המבול, ומתרץ שתיבת "נשמת" קאי על הצדיקים שמתו לפני המבול, כמו מתושלח וחבריו.

נמצא מזה שא"א לומר "נשמות" על הנפש הבהמית, ובהכרח לומר ששתי הנשמות הם בדרגת נפש.

וז"ש נשמות בפסוק ["ונשמות אני עשיתי"], כי זה נוגע לפירושים אחרים שבפסוק, ובגלל פירושים ההם בהכרח היה לומר נשמות, אבל מדובר במדרגת נפשות⁵⁶.

נפש אחת מצד הקליפה

כמו פרי, שמוכרח לקליפה בשעת הגידול, ואח"כ צריך לקלפו ולזרקו. כמו כן בנפש האדם, בכדי שאדם יעסוק בעבודה ויגדל, מוכרח הוא להרע בהתחלה, אבל הכוונה היא שבסוף יעבירו הקליפה⁵⁷.

(54) כ"ה בביאור הר"ש גרונם.

(55) זח"א רנה, ב.

(56) כ"ה בביאורי הר"ש גרונם.

(57) השווה: ביאורי הרש"ח קסלמן.

מצד קליפה וסמרא אחרא

ישנו נפק"מ בין קליפה לסט"א: סט"א הוא, כדברי אדה"ז להלן פ"ו, "צד אחר שאינו צד הקדושה, וצד הקדושה אינו אלא השראה והמשכה מקדושתו של הקב"ה". נמצא שסט"א איז איידעלער פון קליפה'.

כי נפש הבשר בדם היא

היינו ש"די פליישיקע נפש" - הנה"ב, שורה בדם האדם⁵⁸.

בעם ונאווה מיסוד האש שנגבה למעלה

באם היה לו ביטול לא היה כועס, ולכן הכעס קשור עם גאווה שהוא מיסוד האש שנגבה למעלה⁵⁹.

והוללות וליצנות והתפארות ודברים בטלים מיסוד הרוח

בביאור הדמיון לרוח דווקא, יש בזה שני עניינים:

א. הדברים האלה כולם הם שייכים (בדקות עכ"פ) לדיבור, ולכן באים מיסוד הרוח⁶⁰.

ב. אין בהם ממש, כמו רוח⁶¹.

וגם מדות טובות שבטבע כל ישראל בתולדותם כמו רחמנות וגמ"ח

ישנו רחמנות וגמ"ח הבא מנפש האלוקית, וישנו רחמנות וגמ"ח הבא מנפש הבהמית. ואיך אפשר להבחין בין זה לזה?

א. מצד הנפש הבהמית א"א להיות שיעשה טובה לזולתו עד כדי מסירות נפש, ויפקיר את עצמו לגמרי בעשיית הטובה. טובה כזו יכולה להיות רק מצד נפשו האלוקית.

ב. כשעושין טובה לזולתו גם כשאין רחמנות עליו, טובה כזו באה מהנפש האלוקית, 'און איז אסאך א רייכערע'. וזהו אמיתית הכוונה, שצריך ליתן צדקה 'נישט ווייל ער קען ניט ליידן' לראות

(58) ראה בס' אוצר פירושים על ספר התניא.

(59) ראה ביאורי הר"ש גרונם והרנ"ג.

(60) ראה ביאור הר"ש גרונם.

(61) ראה ביאורי הרנ"ג.

מצבו הדל של השני, שזהו הרי ווייטער זיך, שלא טוב לו לראות הסבל של השני, וטובה כזו באה מהנפש הבהמית. וזהו ענין החסד שאצל גוים⁶².

שבֿל צדקה וחסד שאומות העולם עושין אינן אלא להתייהר

הדיוק "אינו אלא" מתפרש כך: אצל יהודי, כשהטובה באה מקליפת נוגה, שייך גם שיש לו פני' צדדית, אבל סוכ"ס אינו עושה את הטובה בגלל סיבה צדדית זו. ולו יצוייר שלא יהי' הסיבה הצדדית - בכל זאת הי' עושה את הטובה בגלל נפשו האלוקית. משא"כ באומות העולם, הרי עשייתן "אינן אלא" להתייהר⁶³.

פרק ב

ונפש השנית

בפשטות נקראת נפש השנית כי התגלותה של הנפש האלוקית היא מאוחר יותר בחייו של האדם, שהנפש הבהמית נמצאת מיד כשנולד כדכתיב⁶⁴ "לפתח חטאת רובץ"⁶⁵, אבל אין זה טעם מספיק כי באמת גם לפני הבר מצוה ישנו הנפש האלוקית באדם.

ועיקר הטעם שנקראת נפש השנית הוא, כי כל סיבת ירידת נפש האלוקית הוא לברר הנפש הבהמית, כתוצאה מזה שהנפש הבהמית ירדה להאדם⁶⁶.

והמקור ע"פ קבלה לזה הוא כי עשו הוא הבכור ויעקב בא שני לו, כי שרשו של עשו הוא מעולם התהו שקדם לתיקון⁶⁷. ולכן גם בשרשה, הנפש הבהמית היא למעלה מנפש האלוקית, ולכן יש לה גם הכח לעלות למעלה יותר לאחר בירורה ע"י נפש האלוקית⁶⁸.

חלק אלוה

תיבת "חלק" מראה על שני ענינים⁶⁹:

62 כ"ה בביאור תניא לר"י מקידאן.

63 כ"ה בביאורי הר"ש גרונם ועוד.

64 בראשית ד, ז.

65 עיין קיצורים והערות לס' התניא (לאדמו"ר הצ"צ) ע' עב. ס' המאמרים עת"ר (לאדמו"ר הרש"ב) ע' סג. ועוד.

66 ראה שיחת ש"פ מקץ תשכ"ו (תו"מ חמ"ה ע' 311) ועוד.

67 ראה תו"א פ' וישלח ד"ה הראשון. ועיי"ע בקיצורים והערות ע' מח-מט. ביאורי הרנ"נ על התניא.

68 ראה בארוכה ובפרטיות יותר בס' הערכים חב"ד ח"א ערך "אהבת ה' - ההוספה שבה על ידי נפש הבהמית" (ע' תצב ואילך).

א. "חלק" מראה על עצם הענין, ולא רק הארה ממנו. עד"מ: "חלק מתפוח" מראה על עצם התפוח, (משא"כ לדוגמא ריח התפוח, שאינו מראה על עצם התפוח)⁷⁰.

ב. "חלק" מראה גם שהוא **מובדל** מהעצם⁷¹.

עד"ז בהנשמה, אין הנשמה רק הארה מאלוקות גרידא, אלא חלק מן העצם. אמנם מצד שני, הנשמה נפרדת מהעשר ספירות, כמו שיבאר אדה"ז בהמשך.

וזהו גם הפירוש דתיבת "אלוה", שאין זה אלוקות ממש, אלא נפרד ממנו.

חלק אלוה ממעל ממש

הלשון "חלק אלוה ממעל" מובא בריבוי מקומות, ואדה"ז מוסיף תיבת "ממש"⁷², כי לפעמים כשמדברים בענינים גבוהים, יש שמגזימים, וכדי לשלול שמדובר כאן בהגזמה, מוסיף אדה"ז תיבת "ממש", שכן הוא בפועל ממש⁷³.

לשון ממש הוא גם לשון ממשות, כי הגם שהנשמה ירדה לגוף גשמי, בכל זאת ירדה חלק ממשי מהנשמה לתוך הגוף⁷⁴.

ויפח באפיו נשמת חיים

קאי אנשמת אדם הראשון שהי' נשמה כללית של כולם⁷⁵. ובשאר הנבראים לא כתיב ויפח⁷⁶.

ואתה נפחת בי

אדה"ז מביא לשון זה, כי כל אחד אומרו בכל יום, ולכן מביא ראיה לכל או"א בפרטיות⁷⁷.

69) ראה בביאורי הר"ש גרונם, הרנ"ג והרחש"ב.

70) כ"ה בביאורי הרש"ח. שיעורי הרש"ל (נדפס בס' ניצוצי אור תש"ה).

71) ראה במבוארת בהמשך הפרק.

72) בכללות הבא להלן ראה בס' השיחות ה'תשמ"ח ח"א ע' 340.

73) כ"ה בביאורי הרש"ח.

74) נסמן בס' 'תניא השלם'.

75) כ"ה בשיעורים ומבוארת וש"נ.

76) עיין בארוכה בס' אוצר פירושים על ספר התניא ע' רמ-רמב.

77) ראה ספר המאמרים תרנ"ב (לאדמו"ר הרש"ב) ע' יד. הובא גם בביאורי הרש"ח ועוד.

מאן דנפח מתוכיה נפח

גם כשהאדם מדבר, ה"ז מתוכו - אבל אין זה מתוכיותו ופנימיותו ממש (כלשון אדה"ז), והראיה לזה הוא כי אדם יכול לדבר לזמן ארוך ואינו מתעייף, אבל כשנופח מיד מתעייף⁷⁸.

עלו במחשבה, כרתיב בני בכורי ישראל

בבריאת העולם כתיב (תהלים לג, ו) **בדבר** הוי' שמים נעשו, ו"בעשרה **מאמרות** נברא העולם", ורק בנשמות ישראל כתיב עלו **במחשבה**⁷⁹.

הלשון "עלו" במחשבה הוא כי נשמות ישראל הם לא רק למעלה משאר הנבראים (שהרי מחשבה הוא למעלה מדיבור ומעשה), אלא אפי' במחשבה גופא ישנם ריבוי מדריגות, וע"ז אומרים שבתוך המחשבה גופא הרי **עלו** במחשבה⁸⁰. ועד"מ מובא שישנה המחשבה דיראה, שהאדם חושב איך לעשות איזה מצוה, זהו דרגא נמוכה במחשבה, וכן ישנם ריבוי מדריגות אחרות במחשבה. אבל העולה על כולנה הוא דרגת "עלו במחשבה". וזהו מה שממשיך מיד: "בני בכורי ישראל"⁸¹.

כמו שהבן נמשך ממוח האב

הנפק"מ בין דבר שכל ומוח הוא, שדבר שכל הוא הארה מהמוח, ואינו עצם המוח. ולכן למי שאין מוח משלו, א"א למסור לו דבר שכל, כמאמר העולם "א קאפ קאן מען נישט ארויפשטעלן". ונשמות ישראל שהם בנים לה' אלוקיכם נמשכו מעצם המוח, ולא רק מהארה⁸².

נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית'

בדיוק כפל הלשון "מחשבתו וחכמתו", מדובר בחסידות שמחשבתו וחכמתו הוא כנגד פנימיות וחיצוניות⁸³.

78) ראה בביאור הר"ש גרונם. וכ"ה בשיעורים בספר התניא ובשיעורי הרי"כ.

79) ראה אוה"ת להצ"צ בראשית כרך ג ע' תקכ"א סע"א. וראה במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"ב ע' תשל"ו ואילך.

80) כ"ה בביאור הר"ש גרונם ובביאורי הרש"ח והרחש"ב. ועיי"ע בהנסמן בביאורי הרנ"נ.

81) עיי' שלה תושב"כ פר' בא.

82) כ"ה בביאור להר"ש גרונם.

83) ראה בביאור להר"ש גרונם. ועיי"ע בעיונים במבוארת.

וכמ"ש הרמב"ם כי הוא המדע והוא היודע בו'

הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ב ה"י) מכריח ע"פ שכל שכן הוא הענין. כי א"א לומר שהקב"ה יודע מדבר שחוץ ממנו⁸⁴, נמצא שכשנשמת ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' ה"ה נמשכה מעצמותו ממש.

הנה"ה [והודו לו חכמי הקבלה וכו']

ישנם אלו החולקים על הרמב"ם, כגון המהר"ל בגבורות ה' (הקדמה הב', הובא ג"כ בשרש מצות התפילה אות כט, ובדרמ"צ מצות האמנת אלקות, ס"ג) שכותב "סכלו האומרים שעצמותו שכל". והאמת כן הוא, שעצמות הוא למעלה מחכמה, אבל זהו כמו שעצמות הוא לפני הצמצום. אבל מאחר שעצמותו ית' מתצמצם בחכמה, הרי - "הוא וחכמתו אחד".

והודו לו חכמי הקבלה, כמו שכתוב בפרדס מחרמ"ק, וגם לפי קבלת האריז"ל וכו'

הרמ"ק ה' קודם האריז"ל ולא ידע סוד הצמצום, ולכן א"א לחלק בין קודם הצמצום ואחריו. ובכ"ז אפשר לומר שמסכים עם שיטת הרמב"ם שהוא וחכמתו אחד, שהרי כותב⁸⁵ שיותר מה שאין ערוך עשי' לגבי כתר עליון, יותר מזה אין ערוך כתר עליון לגבי אין סוף.

והגם שרואים מדבריו שאין סוף הוא באין ערוך למטה ממנו, ולפום ריהטא נראה שמסכים עם שיטת המהר"ל, אבל גם נמצא מדבריו שישנם חילוקי דרגות, שהרי אינו משווה כתר לעשי', (כמו האריז"ל). ולכן א"ש שמאחר שעצמות מתלבש בחכמה דאצילות, אפשר לומר ש"הוא וחכמתו אחד".

וגם לפי קבלת האריז"ל, שמפליא בדרגת הא"ס, וכותב שכתר ועשי' הם בהשוואה, גם אפשר לומר שזהו דווקא קודם הצמצום. אבל לאחר הצמצום יכול עצמות להתלבש בחכמה דאצילות, וא"א לומר שמתלבש בדבר שחוץ ממנו, אלא "הוא וחכמתו אחד"⁸⁶.

וכן בכל דור ודור יש ראשי אלפי ישראל

ישנם כאן שני ענינים:

א. הדורות הקודמים הם ראש ועיקר לגבי דורות האחרונים.

(84) מפני שא"כ הרי זה היפך ענין אחדות ה'.

(85) הרמ"ע (תלמיד הרמ"ק) כותב את התוכן המובא בפנים.

(86) ראה ביאורי הר"ש גרונם. וש"נ.

ב. בכל דור ודור גופא ישנם הראשים והעקריים של הדור. וע"ד האריז"ל שמובא עליו שהי' הראש שבהעקב.

והפושעים ומורדים בת"ח כו' מבחינת אחוריים כו'

אלו שאינם פושעים ומורדים גם כן אינן יכולים לקבל חיותם אלא מאת צדיקי הדור, וע"י צדיקי הדור ה"ה קשורים לחכמה עילאה, והוא וחכמתו אחד. והם מקבלים מפנימיותו של הצדיק. ופושעים ומורדים מקבלים באופן מקיפי, שאינם יודעים בכלל מאיפה הוא המקור לחיותם, ולכן יכול להתנהג בהיפך לרצון הצדיק⁸⁷.

הנה לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ בא להיות בנו של אדם נכזה ושפל כו'

דוגמת אברהם, שהי' בנו של תרח⁸⁸.

כמו שכתב האר"י ז"ל כל זה בליקומי תורה פ' וירא ובמעמי מצוות פ' בראשית

שם (מצוות פריה ורביה) מוסבר שזה שנשמה גבוה יורדת לאדם שפל הוא, כי לפעמים כשהנשמה צריכה תיקון יורדת עוה"פ למטה, א"א להוריד נשמה כזו לאדם גדול כי בוודאי יאבדו הקליפות כוחות נגדו. ולכן מורידים נשמה כזו דווקא לרשות הקליפות, לאדם שפל, וכיון שמדובר בנשמה גבוה עבודתה היא לשבור העלמות והסתרים ולהתגבר עליהם.

פרק ג

והנה, כל בחינה ומדרגה משלש אלו, נפש רוח ונשמה

בפרק ב' הסביר אדה"ז איך ששורשה של עצם הנפש הוא מחכמה עילאה. וכאן ממשיך לפרש יותר גם בנוגע לכוחות שלה, שבכל אחד מנר"נ ישנם עשר כוחות כנגד עשר ספירות עליונות⁸⁹.

[ויש לבאר ענין כפל הלשון "בחינה ומדרגה"⁹⁰:]

"בחינה" קאי על החילוקים הכלליים של נפש רוח ונשמה שנמצאים אצל כל אחד.

87) ראה ביאורי הר"ש גרונם.

88) קיצורים והערות. אוה"ת איוב ע' תרנו ואילך.

89) השווה: ביאור על התניא לר"י מקיידאן.

90) השווה: ביאורי הרש"ח קסלמן. וראה אוצר פירושים על ס' התניא.

"מדריגה" הוא הריבוי מדריגות שישנם בפרטיות בכל אחד מהבחירות דנר"נ הנ"ל.

שהן שלש אמות ושבע כפולות

באמת אפשר לומר הלשון "כפולות" גם על שלש הראשונות, שהרי כל אחד מהעשר כוחות כלולה מעשר, ולשון "אמות" א"א לומר אלא על ג' הראשונות, כמו שמסביר אדה"ז בהמשך. וזהו ההסבר הפשוט בהלשון "אמות" ו"כפולות"⁹¹.

ובחסידות מוסבר [ענין זה] שהמדות הם "כפולות": בדגוש, ורפוא. ישנם מדות שהם רפויים וחלשות, כי הם מתבטלים יותר להמוחין. וישנם מדות שהם בתוקף יותר⁹², ולכן נקראות "דגושות"⁹³. עוד יש לומר ש"כפולות" מורה על תוהו ותיקון⁹⁴.

ושבעת ימי הבנין

המדות נקראות "שבעת ימי הבנין", כי העולם נבנה בהם, כמ"ש (תהלים פט, ג) עולם חסד יבנה. וכן אצל כולם הרי כתיב (שמות כ, י): ששת ימים עשה הוי"ה⁹⁵, שהמשכה לכל הנבראים נמשכת מהששה מדות. ולא רק בבריאת העולם הי' כך, אלא [גם] בשיתא אלפי שנים דהוי עלמא, היינו - שכן הוא בכל רגע⁹⁶.

וחב"ד נקראו אימות ומקור למידות, כי המדות הן תולדות חב"ד

טעם אריכות וכפילת הלשון דאדה"ז הוא, כי ידוע שישנם להמדות מצד עצמם מקור בנפש האדם. והמדות אינם נולדים רק מהשכל. ולדוגמא, המדה לאהוב כסף נולדה בלי השכל, אלא שאחרי שכבר ישנה המדה הזאת, יכול האדם להשתמש בשכלו ולבנות ולחזק המדה. (ולכן כתוב ששורש המדות הוא למעלה משרש השכל)⁹⁷.

91) ראה בביאור הר"י מקיידאן.

92) ואין מתבטלים להמוחין בקלות.

93) כ"ה בביאורי הרח"ש ברוק ובמבוארת.

94) כ"ה בהלקח והלבוב.

95) וכידוע הדיוק בזה דלא כתיב בששת ימים עשה הוי', אלא - ששת ימים עשה הוי', שעשה את ענין ששת ימים שהו"ע המדות.

96) ראה 'משכיל לאיתן' להר"י גרין.

97) כ"ה בהלקח והלבוב, ביאורי הרש"ח קסלמן ובמבוארת ועוד.

וזהו הפירוש שהמדה נולדה מחב"ד... עד"מ הולד שנולד מאמו, הרי יש לו מקור משלו לפני זה במוח האב, והמקור הזה גבוה יותר מענין הלידה, עד"ז במדות שחב"ד הם כמו האם שהולידה הולד, אבל יש מקור גבוה יותר להמדה מצד עצמה.

ולכן מאריך אדה"ז שזה ש"חב"ד נקראו אמות ומקור למדות" הוא רק באופן של "המדות הן תולדות חב"ד" - אבל לא שחב"ד הוא המקור האמיתי שלהם.

השכל שבנפש המשכלת, שהוא המשכיל כל דבר, נקרא בשם חכמה

חכמה הוא הכח להשכיל השכלות, אף שאינו עוסק בזה כעת, אבל הכח הזה נמצא אצל⁹⁸.

לחבין דבר לאשורו ולעמקו

[ביאור בדיוק חילוק הלשונות⁹⁹:]

"אשורו" - היינו האורך שמובא בחסידות לגבי בינה, "ולעמקו" היינו הרוחב.

אורך הוא להרחיב הדבר - שכל לריבוי אופנים ולהשתמש בהוא דבר שכל לגבי דברים אחרים.

"ולעמקו" - הוא כפשוטו, להתעמק בהדבר - שכל לגבי הענין המדובר גופא.

מתוך איזה דבר חכמה המושכל בשכלו

מדובר בברק המבריק שבא מכח החכמה, ולכן נכלל בכח החכמה. אבל באמת, עצם כח החכמה הוא למעלה מזה (כמובא לעיל), שהוא הכח להשכיל השכלות אף שבפועל אינו משכיל אותם כעת¹⁰⁰.

[חסר סוף פרק ג']

98) ראה ביאור לר"י מקיידאן וביאורי הר"ש גרונם.

99) ראה ביאורי הר"ש גרונם, הרש"ח קסלמן ועוד.

100) ראה ביאורי הר"ש גרונם והרש"ח קסלמן.

פרק ד'

הקדמה לפרק ד'

בפרק ב' דיבר כ"ק אדמוה"ז על עצם הנפש, ואח"כ בפרק ג' דיבר על שכל ומדות שהם כוחות הנפש (כמו שהם, ולא כפי שהתלבשו בלבושים) של הנפש האלוקית. [ועתה בפרק זה מבאר אודות הלבושים].

ובמחשבה הוא משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ם התורה הרי כללות תרי"ג אברי נפשו מלובשים בתרי"ג מצות התורה

דהיינו שכוחות הנפש מלובשים בלבושי מחשבה דיבור ומעשה (לבושים פירושו הגוף).

ובפרטיות בחינת חב"ד שבנפשו מלובשות בחשנת התורה שהוא משיג בפרד"ם כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה.

בפרטיות: החכמה בינה ודעת שלו מתלבשים בעת שהוא לומד פשט רמז דרוש וסוד של תורה. והנה לכל אחד יש שורש נשמה משל, שורש נשמה אחת שייכות יותר לפשט, ואילו שורש נשמה אחרת שייכות יותר לרמז, וכן לדרוש ולסוד. נמצא שדרך חב"ד שבנפש, הוא מלביש כוחות שכלו בהשגת התורה, שהוא לומד פרד"ס, לפי השגתו ויכולתו (שכנ"ל תלוי בשורש נשמתו)¹⁰¹.

כי האהבה היא שרש כל רמ"ח מצות עשה וממנה הן נמשכות ובלעדה אין להן קיום אמיתי וכו'

מובן ופשוט שגם קיום מצוה בלי אהבת ה' הוי מצוה, אלא שלאמיתתו של דבר אהבה דורשת קירוב. וזהו הפירוש של מצות עשה שע"י עשיית המצוה הוא מתקרב להקב"ה, שרק ע"י מצות עשה אפשר להגיע לדביקות אמיתי. אמנם אפשר לקיים מצוה גם מתוך יראה, אלא שענינו הפכי מאהבה, כי אהבה דורשת דביקות, משא"כ יראה דורשת פחד. ולכן בלי אהבת ה' אין למצוה קיום אמיתי, כי אין המצוה נעשית מתוך חיות (אף שמקיים את המצוה, אלא שסוף כל סוף חסר בחיות של המצוה).

ומצד אהבת ה' כזאת האדם מקיים מצוות ה' בהידור וכנראה בחוש¹⁰².

101) ראה ביאורי הר"ש גרונם.

102) ראה ביאורי הר"ש גרונם.

והיראה היא שרש לשם"ה לא תעשה כי ירא למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה
דהיינו שמצד אהבת ה' לפעמים אפשר ליפול באיסור, משא"כ לגבי היראה (שמוכן) אשר פועלת
שהאדם ירא למרוד במלך.

או יראה פנימית מזו שמתבושש מגדולתו וכו'

היראה מלמרוד במלך יכול להיות (גם) מצד איזה עונש וכיו"ב, אבל יראה נעלית יותר היא זו
שמתבושש מגדולתו לעשות הרע אשר שנא, והקב"ה שונא קליפות וסט"א.

אשר יניקתם מהאדם התחתון ואחיותם בו הוא בשם"ה מצות לא תעשה

והיינו כאשר יהודי עובר על לא-תעשה הרי הוא עושה קליפה שנאחזת בו שביכולתו לתקנו רק
ע"י שעושה תשובה (תשובה מאהבה). וממילא מכיון שהוא ירא במאוד, נמצא שהוא נשמר וירא
מלעשות תועבת הוי' אשר שנא.

[לסיכום:] הנפש מתלבשת בלבושים של תורה ומצוות וזה מעלה ומרומם את הנשמה.

הנה שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה

דהיינו שלבוש בכלל הוא במדריגה נמוכה יותר מהמלוכני¹⁰³.

כמו שכתוב בזהר דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד

עם היות שנתבאר לעיל (בפ"ב) שנפש האלוקית היא חלק אלוקה ממעל ממש¹⁰⁴, אלא ששם
הכוונה לחלק איך שכבר נפרד, אבל כאן הרי כתוב בזהר דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד, וזה
נפעל ע"י הלבושים שהנפש מתאחדת ממש עם הקב"ה.

ביאור הדברים: מאחר שאורייתא וקוב"ה כולו חד, הרי שעבודת הנשמה על ידי לבושים [היינו
לימוד התורה במחשבה ובדיבור וקיום המצוות במעשה] "גבהה וגדלה מעלתם" על מעלת הנפש
האלקית עצמה.

שכן אף שמדובר בנשמה איך שהיא כבר נפרד הרי ע"י שהנשמה מתלבשת בלבושים של תורה
ומצוות מתעלה הנשמה ומתדבק בהקב"ה¹⁰⁵.

103) כ"ה בביאורי הר"ש גרונם.

104) "ואיך אמר כאן דהלבושים הם גדולים יותר כי הם מח"כ והוא היודע כו' לא כן הנשמה" (ביאורי הר"ש
גרונם).

ואף דהקב"ה נקרא אין סוף ולגדולתו אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה כלל וכן ברצונו וחכמתו וכו'.

ואם כן איך אפשר לומר שהאדם¹⁰⁶ ביכולתו להגיע לחכמתו ורצונו ית' ולתפוס ולהתאחד עם עצמות א"ס ב"ה?

במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו.

למעלה גדולה הוא ענווה בשביל הקב"ה (וזוהו דבר שלא שייך אצל בנ"א). דהיינו שזהו מדה אחרת, שזהו דבר אחד. מצד עצמו אכן אין הענין שייך כי רצונו וחכמתו אין להם סוף. ומתי הוא שעת הגדולה, בשעת ענוותנותו שהקב"ה מצמצם וכו' את רצונו וחכמתו. ורצונו וחכמתו שאין להם סוף נתלבש ונתצמצם כו'.

אין הכוונה לצמצום של סילוק ("פארשטעל"). וכמו שאמרו חז"ל צמצם הקב"ה שכינתו בתוך הארון¹⁰⁷, אלא מה הפירוש של צמצום שם שהוא בגלוי¹⁰⁸ [ועד"ז כאן שרצונו וחכמתו אין להם סוף, אלא שנתלבשו בתוך דברים מוגבלים] וצמצם הקב"ה עצמו בתוך אותיות התורה וכיו"ב "בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה.

בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה ולקיימן כל מה שאפשר לקיים מהן במעשה דבור ומחשבה

אילו היה מתצמצם ויורד בגשמיות איך היה הנשמה תופסו. אלא מכיון שצמצם הקב"ה והוריד את חכמתו בתרי"ג מצוות התורה ובהלכותיהן וכו' (שהוא א"ס), באופן כזה שחכמתו ית' יכולה להיות מושגת על ידי הנשמה כפי שהיא מלובשת בגוף האדם כל אחד לפי שכלו ודרגתו, ממילא ה"ז ביכולת כל נשמה רוח ונפש להתקשר אליו ית'.

אדה"ז כתב "להשיגן בדעתה ולקיימן" שמתייחס הן לתורה והן למצוות, מכיון שלעיל כתב "מהתורה ומצוותיה".

דהיינו שתורה הוא חכמתו ורצונו ית' ואח"כ יש כפי שתורה "גייט דורך" שתורה נמצאת בכל מקום (ברוחניות). יש את המלאכים שבקשו לקבל את התורה (תנה הודך על השמים) והרי אין להם שייכות לגשמיות, רק שביקשו איך שהתורה הוא ברוחניות, אבל לא נתנו להם.

(105) ראה ביאורי הר"ש גרונם.

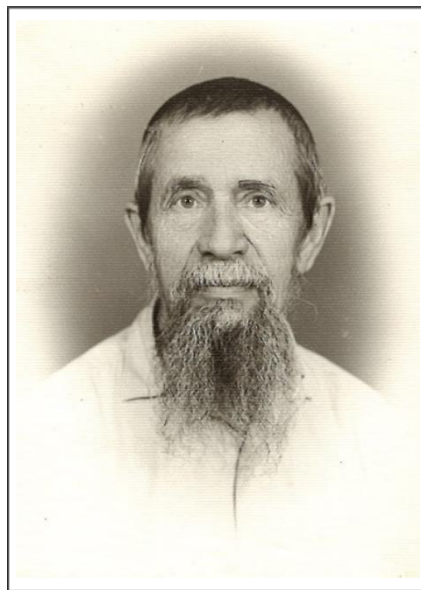
(106) שהוא נברא מוגבל.

(107) תנחומא ויקהל ז.

(108) פירוש שהשכינה נמצאת שם כביכול בכל מהותה ועצמותה.

שער בעל המסירות נפש

תולדות הרה"ח* התמים הרב ר' שניאור פינסקי ז"ל

היות וחתן דנן, הרה"ת שניאור זלמן שיחי', נקרא על שם א"ז הרה"ח ר' שניאור פינסקי, מובאים בזה פרקים מתולדות חייו ופעולותיו להחזקת היהדות במסירות נפש, בברית המועצות ובאה"ק - ע"פ זכרונות בני המשפחה, ומיוסד על כתבתו של מ. אלקנה בעיתון כפר חב"ד מס' 498. פרק זה נערך ע"י הת' **אהרן משה שי' קוביטשעק**.

ובהתאם לכך שהחתונה מתקיימת באור לח"י אלול - יום הולדתם של שני המאורות הגדולים, הבעש"ט ואדמו"ר הזקן - הוספנו כאן איזה צילומים מתוך ספר התניא של הרה"ח ר' שניאור הנ"ל, עם הערותיו על הגליון.

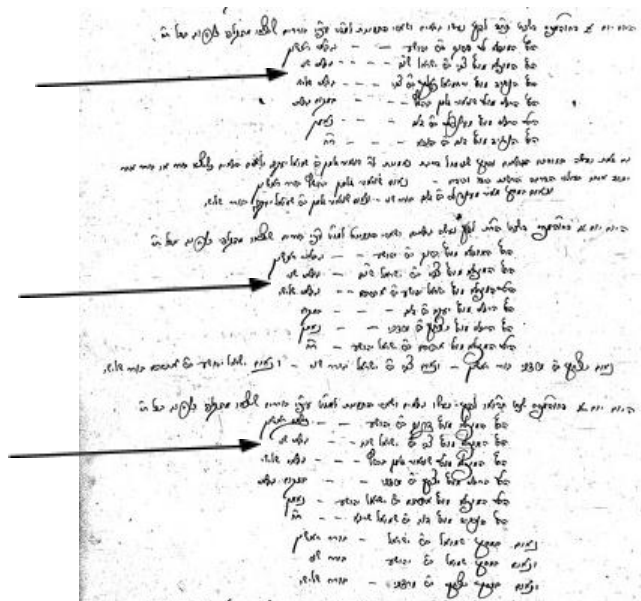
(* ע"פ הוספת הרבי בכת"ק במכתב אליו מיום י"ב אדר תשל"ב - נדפס לעיל.

גזע תרשימים

הרה"ח ר' שניאור פינסקי ע"ה נולד בשנת תרנ"ח בעיירה אזאריץ שבבלרוס, למשפחה חסידית עתיקת יומין, אשר נמנתה זה כמה דורות על חשובי חסידי חב"ד במקום.

אבי-זקנו, הרה"ח ר' צבי הירש ב"ר ישראל פינסקי, שימש כשו"ב ומוהל באזאריץ, ונזכר בפנקס הקהילה בתואר "הרבני המופלג", וזכה להיות מחסידי כ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אדמו"ר הצמח צדק. הוא נפטר בסביבות שנת תרי"ח.

בנו, ר' ברוך בער - זקנו של ר' שניאור - המשיך בדרכו ושימש גם הוא כשו"ב בעיירה, ונפטר ככל הנראה בשנת תרס"ה.

פנקס הקהילה דק"ק אזאריץ

האבא, ר' צבי הירש פינסקי ע"ה

אביו של ר' שניאור, הרה"ח ר' צבי הירש פינסקי, נולד בשנת תרי"ח. גם הוא שימש כשו"ב ומוהל, וזכה להיות מה"יושבים" בליובאוויטש בתקופת כ"ק אדמו"ר המהר"ש נ"ע.

בשנים שקדמו למהפכה הבולשביקית, קבוצה גדולה מיהודי אזאריץ החלה להתארגן לקראת הגירה לארצות הברית. הם פנו אל ר' צבי הירש בבקשה שיצטרף אליהם וישמש להם כרב בקהילתם החדשה¹⁰⁹. אך ר' צבי הירש דחה את ההצעה, באומרו בנחרצות: "איך וויל נישט אז מיינע קינדער זאלן אויסוואקסן גוים (אינני רוצה שילדיי יגדלו כגוים)".

עם עליית הבולשביקים לשלטון, החלה תקופה קשה ליהדות רוסיה. היבסקציה - שהורכבה מיהודים שהתכחשו למסורת אבותיהם - פתחו במסע רדיפות אכזרי נגד שומרי התורה והמצוות, ובפרט נגד רבנים, מלמדים, שוחטים ומוהלים. הם לא בחלו בשום אמצעי כדי לפגוע ביסודות היהדות.

109) אודות הקהילה שהקימו בארה"ב, מתואר בספר זיכרון לבני ישראל ע' קפו: יהודי אזאריץ היו אנשים טובים ובעלי מלאכה. רבים מהם היו נגרים, ואת ביהכנ"ס אנשי אזאריץ בבראנזוויל בנו במו ידיהם. כמו"כ לקהילת אזאריץ הוקדשה חלקה מיוחדת בבית החיים ע"ש מונטיפיורי, מרחק קצר מהאוהל הק'.

בשנת תרצ"ב, אירע שתינוק שנימול על ידי ר' צבי הירש נפטר רח"ל זמן קצר לאחר הברית, מסיבה לא ידועה. הוריו, בהשפעת האווירה הציבורית, התלוננו נגדו, והיבסקציה, שחיפשה מזה זמן עילה לפגוע בו, מיהרה לעצור אותו ולהעמידו לדין.

השופטים והתובע היו יהודים, אך לא נדרשה להם חקירה מעמיקה. העובדה שר' צבי הירש מל אלפי ילדים, שכולם בריאים ושלמים, לא נזקפה לזכותו. הוא טען בפניהם: "מה יש לכם כלפיי? הרי אני הוא זה שמל את כולכם - אתם ובני ביתכם נימולתם אצלי, וכולכם בריאים ושלמים. מה אשמתי אם התינוק נפטר? ומי יודע בבירור ממה נפטר?" אך דבריו נפלו על אוזניים ערלות, ודינו נחרץ לגלות בת שלוש שנים.

בנו, ר' שניאור, לא שקט. הוא כיתת את רגליו מעורך דין לעורך דין, עד שלבסוף הצליח להביא לשחרורו של אביו.

באג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (חי"א ע' שפח) מופיע מענה הממוען ל"פינסקי", וייתכן שנמסר לר' צבי הירש בהקשר המאורע הזה: "ת"ל שפטר מן העונש. נהייתי לשמוע משלומי. השי"ת יאריך יוש"נ בטוב"נ, ובבקשה לכתוב בפרט מכ"א מבנים וב"ב שי".

לימים, אותה משפחה שהתלוננה נגד ר' צבי הירש סבלה בעצמה - ילדיהם נפטרו בגיל צעיר רח"ל, והם באו לבקש את מחילתו.

אך סבלו של ר' צבי הירש לא תם. בשנת תרצ"ו נעצר שוב וגורש מביתו באזאריץ' לעיר בברויסק. בחודש אב תש"א, בהיותו בן שמונים, נפטר. יהודי העיר ערכו לו הלוויה גדולה, למרות איומי השלטון.

בתומכי תמימים בליובאוויטש

כמו אחיו, גם ר' שניאור למד בשיבת "תומכי תמימים" בליובאוויטש, לצד תמימים שנתפרסמו לימים כגדולי העובדים והמשכילים, וייתכן אף שלמד בחברותא יחד עם מי שהי' לימים ראש ישיבת "תורה ודעת", הרה"ג משה דובער ריבקין. מספרים כי לעיתים היה המג"ש ר' שמואל מבריסוב עוצר באמצע השיעור ואומר: "שניאור, תגיד, מה אתה חושב?"...

ר' משה דובער ריבקין

כאשר הישיבה עזבה את ליובאוויטש במלחמת העולם הראשונה ועברה לרוסטוב, נמנה ר' שניאור עם תלמידי הקבוצה האחרונה שעזבה את המקום. לאחר מכן שב לבית הוריו באזאריץ' וייסד שם "חדר" לילדים.

בשנת תרפ"ג הגיע למוסקבה הגביר ר' נחמיה גינזבורג, ידיד המשפחה. ר' נחמיה, שהיה בעל מפעל טבק מצליח בעיירה בראוויא (ליד נעוועל),

התרושש בעקבות המהפכה. לאחר נדודים בלנינגרד, הגיע למוסקבה ושיקם את עושרו. כעת ביקש לדאוג גם לרוחניות ילדיו, והזמין את ר' שניאור לשמש כמלמד לבניו.

מאותה העת, קבע ר' שניאור את מושבו במוסקבה.

נישואיו

בשנת תרפ"ה נשא לאשה את מרת שיינא שרה, בת דודו הרה"ח ר' חיים ישראל פינסקי.

חמיו-דודו ר' חיים ישראל, שימש גם הוא כשו"ב בעיירה אזוריץ. ביתו הי' בית חסידי שחינך לחסידות וליר"ש, וכל בניו למדו בתומכי תמימים בליובאוויטש. באחת השנים, כאשר זקנו של הרבי, ר' ברוך שניאור ז"ל, נקלע לעיירה אזוריץ בחג הפסח, זכה ר' חיים ישראל לארחו בביתו. דווקא שם, בביתו של ר' חיים ישראל, מצא ר' ברוך שניאור מקום שבו יכול היה להרגיש בנוח ולשמור על כל ההקפדות והחומרות הנהוגות בבית הרב, מתוך תחושת ביטחון ואמון באווירה הטהורה ששררה בבית.

עם כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בשלהי שנת תרפ"ז, לאחר שכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ חזר מגלותו, התגורר תקופה קצרה בפרבר מלחובקה שליד מוסקבה. עכשיו נכנס אור חדש לחייו של ר' שניאור. הוא מיהר להגיע למלחובקה, והחל לשמש את הרבי. מדי בוקר היה יוצא אל אחת הרפתות בסביבה, משגיח על חליבת הפרות ומביא חלב לרבי וב"ב.

מעניין לציין, שפרט אליו ולר' יענקל מסקאליק (זוראוויצ'ער), ששימש כמזכירו של הרבי, החסידים נמנעו מלהגיע לבקר את הרבי, בעקבות המעקבים התמידיים של המשטרה החשאית.

חודש תשרי תרפ"ח היה "חודש הפרידה" - לקראת יציאתו של הרבי מרוסיה. לקראת שמחת תורה הגיעו ללנינגרד קהל רב של חסידים, שבאו להיפרד מהרבי. אך בשל הנסיבות, לא הייתה אפשרות לכל אחד להיכנס ליחידות.

ר' שניאור, שחש בדחיפות העניין, הפציר רבות בממונה על הכניסה ליחידות - הרה"ח ר' אלי' חיים אלטהויז - בנימוק שבנו נטע בער (שהי' אז כבן שנה), חולה מאוד וזקוק לברכה מיוחדת מהרבי. ר' אלי' חיים התרצה, ואפשר לו להיכנס.

הרבי בירך את נטע בער בבריאות ואריכות ימים. למעשה, ר' שניאור היה מן האחרונים ממש שזכו להיכנס ליחידות אצל הרבי הריי"צ לפני עזיבתו את רוסיה.

כשחזר ר' שניאור ממוסקבה, סיפר לבני המשפחה על היחידות אצל הרבי ועל הברכה שביקש עבור נטע בער. מסתבר שבאותה העת, החום שלו היה גבוה במיוחד, עד כדי חשש ממשי לחייו רח"ל.

לפי מה שסיפרו בני הבית, החום ירד באופן פתאומי, והילד החל להבריא – בדיוק באותו זמן שבו, לפי חשבונם, ר' שניאור עמד ביחידות וקיבל את הברכה.

המגורים במוסקבה

מצב הדיור במוסקבה בשנות המהפכה היה בכי רע. דירה בת ארבעה חדרים שימשה, בדרך כלל, ארבע משפחות – כל אחת קיבלה חדר אחד, בעוד שהמטבח והשירותים היו משותפים. ואף על פי כן, דירה כזו נחשבה למותרות. רבים מאנ"ש לא זכו אפילו לכך, והתגוררו במקלטים תת-קרקעיים, בתנאים קשים ומחפירים.

גם ר' שניאור ומשפחתו גרו במרתף שכזה, יחד עם משפחות נוספות. להם הוקצה חדר אחד בגודל של שמונה וחצי מטרים רבועים, לצד פיסת פרוזדור. המטבח היה משותף, ולכל משפחה הייתה בו פינה משלה.

הרעב שלט במדינה, והיו תקופות שבהן כמעט ולא היה למשפחה מה לאכול – אף שר' שניאור שימש כמלמד אצל אדם אמיד. אם מצב הפרנסה היה קשה לכלל תושבי מוסקבה, הרי שלאנ"ש היה קשה שבעתיים, מאחר ולא היו מוכנים לקבל שום עבודה שכרוך בה חילול שבת. כדי להתחמק מעבודה בשבת ומועד, עשו החסידים כל מאמץ למצוא פרנסה עצמאית שתאפשר להם לקבוע לעצמם את זמני העבודה.

כך, חלק מאנ"ש עבדו במסגרת ה"קוסטאר" – מעמד של עצמאי, שהעניק רישיון לעבוד במכשור מסוים ("פטנט", כפי שכינהו), כגון מכונות לטוויית גרביים, ייצור כפתורים וכיו"ב. אמנם הרישיון חייב בתשלום מיסים, אך העניק פרנסה. גם ר' שניאור מצא את פרנסתו בייצור כפתורים, באמצעות מכונה שהציב בדירתו הצפופה – מה שאפשר לו לשמור שבת.

בתחילת שנות הצדי"ק, הממשלה ביטלה את עבודות ה"קוסטאר", ור' שניאור נאלץ לשנות כיוון. הוא הפך למכונאי, בעיקר של מכונות תפירה.

אף שלא עבד עוד כעצמאי, אלא כנציג של מפעל ממשלתי, התפקיד אפשר לו גמישות מסוימת – והוא הצליח לשמור שבת. אמנם היה בכך סיכון, שכן נדרש להופיע בכל עת ובכל מקום לפי דרישת המפעל, אך בזכות חריצותו והשלמת הפערים בשאר ימות השבוע, המנהלים העלימו עין מהיעדרותו בשבתות.

שבת במסירות נפש

בשנת תרצ"ג פרסמה הממשלה צו דרקוני: כל עובד שלא יתייצב לעבודה ללא סיבה מוצדקת ומאושרת, או שיאחר ביותר מ-20 דקות - ייחשב ל"סאבוטאז'ניק" (מחבל במאמץ הלאומי), ויחויב בקנס כספי כבד. ר' שניאור נאלץ אפוא להתייצב במפעל גם ביום השבת.

בימות החול, היה נוסע לעבודה, שכן המרחק למפעל היה גדול. אך בשבת, כדי להימנע מחילול שבת, היה קם לפנות בוקר, בעוד חושך שורר בחוץ, וצועד ברגל - כ-3-4 שעות הליכה - עד למפעל.

מבנה בית הכנסת "מרינה רושצה"

שם, היה ניגש לתיבת הנוכחות, מוציא את כרטיסו ומשלשלו לתיבה השנייה לאישור הגעה. לאחר מכן היה מקבל את רשימת התיקונים הנדרשים - ויוצא. המנהל ידע היטב כי ר' שניאור לא יבצע כל עבודה בשבת, אך העלים עין, שכן היה שבע רצון מרמת עבודתו ומקצועיותו.

מהמפעל היה ממשיך לבית הכנסת מרינה רושצה, מרחק של כשעה הליכה. שם היה מתיישב ולומד חסידות, מתפלל, ומשתתף

כמעט מדי שבת בקידוש ובהתוועדות שלאחר התפילה. רק במוצאי שבת היה שב לביתו.

באותם ימים, ילדים ונערים חששו להגיע לבית הכנסת בשבת, מחשש לעינא בישא - שהרי נדרשו להימצא לפני הצהריים ב"שקאלע". בשל כך, רוב אנ"ש נמנעו מלשלוח את ילדיהם לבית הכנסת. רק ארבע משפחות העזו לשלוח את בניהם: משפחותיהם של ר' שניאור, ר' חיים אליעזר גורביץ', ר' שמואל ברטנובסקי, ור' אברהם שמואל לבנהרץ.

אור התורה במרתפי מוסקבה

לצד עבודותיו השונות, לא חדל ר' שניאור מללמד תורה לילדים ונוער: הוא היה עובר מבית לבית, יושב באחד מהם ומלמד שניים או שלושה ילדים, ולאחר מכן ממשיך לבית אחר - כך עד שעות הלילה המאוחרות, לעיתים עד עשר ואחת-עשרה בלילה.

בתנאי המחתרת ששררו באותם ימים במוסקבה, קיום "חדר" קבוע היה בלתי אפשרי, והעיסוק בלימוד תורה היה כרוך בסכנת נפשות ממש. אך ר' שניאור לא נרתע.

גם לאחר שהחל לעבוד כמכונאי, לא ויתר על תלמוד התורה. עם סיום יום עבודתו, היה מכתת רגליו בסרבלו המשומן, ידיו מוכתמות בשמן וגריז - ומגיע לבתים פרטיים ללמד תורה. רק בשעה

מאוחרת היה שב לביתו. בין המשפחות שהי' מלמד אצלן: משפחתו של ר' בערל גינזבורג, של ר' מענדל סטסין ושל ר' ישראל שניירוב, ועוד.

בנו, ר' ישראל, סיפר לימים: "אבא עשה זאת מתוך תחושת אחריות עמוקה לחינוך הדור - כמעט ללא תשלום. הוא היה חסיד אמיתי, וכמו שהיו אומרים פעם: לא 'בעל הבית', אלא חסיד. הוא ידע למסור דף גמרא ופרק תניא באופן שהשומעים יבינו וייהנו.

במבט לאחור, נדמה לי שהעובדה שאבא היה כל השנים פועל פשוט, הצילה אותו ממאסר. בחסדי ה', הוא לא נתפס אף פעם 'על חם' בעת לימוד תורה עם הילדים - כאשר מי שנתפס אז בעבירה כזו, לא היה חוזר חי בדרך כלל"...

הכנסת אורחים מופלאה

ממשיך בנו ר' ישראל לספר:

"ובכל אלה, הדלות לא הפריעה לאבא לארח אורחים, בעיקר בשבתות ובמועדים. התחלקנו עם אורחינו במה שהיה, ובסופו של דבר כולם היו מרוצים. לעיתים קרובות גם לנו אצלנו אורחים - היינו מעמידים כיסא על כיסא, שולחן על שולחן, פורשים מזרונים על הרצפה, וישנים אף מתחת לשולחן. אנחנו הילדים היינו ישנים לא פעם גם במסדרון, אך אף אחד לא התלונן.

בכלל, בבית תמיד ידעו ש"צריך להכין הרבה". למושג "הרבה" היו גבולות גמישים. ככל שהכינו, תמיד הגיעו יותר אורחים מהצפוי, ולא נשאר ממה שהכינו אפילו פירור. היתה הרגשה מהנה: הנה עבדנו קשה, הכנו - והיה עבור מי.

וכיום, מה יש לדבר - אנחנו מוצאים עצמנו לא פעם מתגעגעים לאווירת ה'יחד' הזאת, לתכונה, לאורחים, לסקרנות, להתרגשות, לעולם שהיה ואיננו...

האורחים היו יהודים מכל הסוגים והמינים, בני גילאים שונים ובעלי דעות שונות. היו מגיעים חסידים, בני המקום של אבי, יהודים שהכרנו אותם וכאלה שלא הכרנו. לעתים קרובות פרצו ויכוחים בענייני דת, גורלו של עם ישראל - לדוגמה, היו רבים שסברו שהמהפכה הביאה לשחרור אמיתי עבור היהודים. ואבי השתדל להנחיל לבני שיחו את אמונתו בהקב"ה, לשכנע אותם שרק האמונה וקיום המצוות יכולים להביא לגאולה שלמה. יחד עם זאת הוא, כחסיד אמיתי, רחש אמון לכל יהודי בתקווה שיום אחד הוא יחזור בתשובה, יחזור לאמונת אבותיו.

אנקדוטה מעניינת שזכורה לי, אודות הכמות הגדולה של האורחים: באחד מימי ראשון הופיעו בביתנו - כלומר, בחדרנו שבמקלט - שני שוטרים בלבוש אזרחי. הם נעמדו בפתח, הרשו לכל מי שבא להיכנס, אך לא הניחו לאיש לצאת - בבחינת 'מכניס ואינו מוציא'... התברר שהם חיפשו גנב שברח מידיהם, וחשדו שהוא מסתתר אצלנו.

בערב לקחו את כולם לחקירה בתחנת המשטרה. ה'שלל' שלהם היה 20 איש. כולם נעצרו, אך ב"ה שוחררו לאחר מספר שעות, כשחפותם הוכחה. הנה, ביום רגיל - הגיעו אלינו כ-20 איש...

ההתוועדויות בבית משפחת פינסקי

"בתנאים כאלה נערכו בבית גם התוועדויות מחתריות. החדר פתאום "גדל", ולעתים התכנסו בו בהתוועדות כזו בין 20 ל-25 אנשים. כיום אני תמה לא פעם, איך כולם הסתדרו בחדרון הזה, אך עובדה שהסתדרו. אני זוכר שבהתוועדות אחת - הייתי אז ילד קטן, ונדמה לי שהיתה זו התוועדות חג השבועות - המתוועדים לקחו הרבה משקה, יצאו בריקוד ושברו כמעט את כל הצלחות, ולאף אחד לא היתה תרעומת.

החיים היו שילוב של פחד ושמחה. קשה לתאר ולהסביר זאת, אך זו היתה המציאות חיים שנעו בין פחד לשמחה.

הפחד מובן. הרי אף אחד מאתנו לא היה "כשר" בעיני השלטונות, ועל אחת כמה וכמה בעיני המשטרה החשאית. עצם היותנו יהודים השומרים תורה ומצוות למרות הרדיפות - עובדה זו כשהיא לעצמה היתה לצנינים בעיניהם. ובנוסף מי לא "עבר על החוק", בשמירת השבת, בחינוך הילדים ובכל כיוצא באלה.

ומאיך היתה שמחה - שמחה ב"יש", במה שהקב"ה נתן, בעצם המסירות נפש. באוירה החסידית של "למרות הכל". השמחה בלטה במיוחד בעת ההתוועדויות החסידיות. אותה שעה היינו מגיעים להתרוממות רוחנית עילאית, ויכולנו להשקיף "מלמעלה למטה" על כל הבעיות והקשיים של ענייני עולם הזה. זו היתה שמחה רוחנית אמיתית, מושלמת - שמחה שנסכה בנו את הכוח להתגבר לא רק על הפחד, אלא גם על הקשיים והתוצאות שנבעו מהפחד - כאשר אנ"ש נעצרו ונידונו לעונשים חמורים רח"ל".

עם ר' יענקל' זוראוויצ'ער

אחד מבאי ביתו הקבועים של ר' שניאור בתקופה שקדמה לטיהורים האכזריים בשנים תרצ"ז-תרצ"ח, היה החסיד המפורסם ר' יענקל' מסקאליק "זוראוויצ'ער"¹¹⁰, שככל הנראה הי' גם משפיעו האישי של ר' שניאור.

לימים, ר' שניאור הי' מצטט מאמרותיו של ר' יענקל': "מה ההבדל בין אוהב אמת לשונא שקר, שלכאורה שניהם שואפים לאותה מעלה מוסרית? אוהב האמת מחפש את האמת בכל דבר, ולכן

(110) אודותיו - ראה תשורת ניימרק-ברוק, מרחשון תשפ"ה.

מסוגל למצוא ניצוצות של אמת גם במקום שבו היא נסתרת. לעומתו, שונא השקר ממוקד בזיהוי השקר, ותמיד ימצא שקר בכל דבר..."

ר' יעקב זכריה מסקאליק "זוראוויצ'ער" הי"ד

בנו של ר' שניאור, ר' נטע בער פינסקי, סיפר כי באחת הפעמים שר' יענקל התוועד בביתם, ניגן ניגון המבוסס על שיר עממי של שיכורים, שמילותיו היו:

"אל תכעסו אנשים נבזים\אל תכעסו עלי שאני שותה\השכיבו אותי מתחת לחבית\ומילאו את פי משקה".

ר' יענקל הסביר שהשיר הוא משל עמוק לתשוקתו של חסיד לקבל חסידות ודברי דא"ח מפי הרבי בליובאוויטש - עד כדי רצון להיות מושקה ללא גבול, כמו אותו שיכור המבקש שימלאו את פיו.

באותה תקופה היה ר' שניאור אחראי על תיקונים ותחזוקה של המקווה הסמוך לבית הכנסת המרכזי במוסקבה - כנראה בהכוונתו של ר' יענקל. ר' יענקל עצמו החזיק עמו פתקים עם כתובת המקווה, אותם היה מחלק לנשים יהודיות שפגש, כדי שיוכלו לשמור על טהרת המשפחה גם בתנאי הדיכוי הסובייטיים.

לאחר שר' יענקל - ששימש כמשפיע והתוועד בשבתות במניינו של ר' שניאור במרינה רושצ'ה - נעצר בשנת תרצ"ז, וזמן קצר לאחריו נעצר גם ר' חיים בער פנטלייב¹¹¹, נסגר המניין.

בנוסף, ר' שניאור הי' בקשרי ידידות עם חסידים נוספים: ר' ברוך שלום כהן ובנו ר' פאלע, ר' יעקב לנדא, ר' שאול ברוק, ר' משה גורארי, ר' בערל לברטוב ועוד. אנשים אלה השפיעו רבות על ר' שניאור, ובמשך כל שנות חייו היה מזכיר אותם בכבוד ובאהבה.

הבריחה ממוסקבה

בקיץ תש"א, עם פרוץ המלחמה בין גרמניה לרוסיה, שלח ר' שניאור את אשתו, שני בניו ובתו לטטרסטון - אזור מרוחק בעומק רוסיה - בתקווה להרחיקם מהסכנה. הוא עצמו נאלץ להישאר במוסקבה, מאחר ולא קיבל אישור לעזוב. רק בחורף תש"ב, כאשר מוסקבה שקעה באי-סדר והמצב בה הפך בלתי נסבל, הצליח גם הוא להימלט בדרכים עקלקלות ולהגיע לטטרסטון, שם התאחדה המשפחה מחדש.

111) אודותיו - ראה תשורת פלטיאל, ב' ניסן תש"ע.

המצב הכלכלי היה קשה, ור' שניאור עבר לטשקנט בניסיון למצוא עבודה. אך העיר הייתה נתונה במצוקה קשה - הרעב פשט ברחובות, ואנשים קרסו מרעב לנגד עיני העוברים והשבים. לנוכח התנאים הקשים, שב ר' שניאור לטטרסטון, שם לפחות לא סבלו מרעב.

בזכות מקצועו כמכונאי, מצא עבודה במהירות. אך לא חלף זמן רב, ובשנת תש"ב גויס לצבא. בחסדי שמיים - ככל הנראה בשל גילו המבוגר יחסית - לא נשלח לחזית, אלא שירת בעורף במסגרת ארמיית העבודה ("ראבאטשנייא ארמיי"), שם הועסק במפעלים בצפון רוסיה. כך הגיע עד לעיר ארכנגלסק, הסמוכה לים הצפוני.

קול התורה שב למוסקבה

בשנת תד"ש, כאשר המלחמה נדדה והתרחקה, שבה משפחתו של ר' שניאור למוסקבה. העיר שקיבלה את פניהם הייתה שונה בתכלית מזו שעזבו - חרבה בגשמיות, אך בעיקר ברוחניות. הקהילה היהודית, שפעם פיעמה בה חיים, הייתה עתה דלה ומפוררת. במהלך שלוש שנות היעדרותם, עזבו כמעט כל אנ"ש את מוסקבה. רבים מצאו מקלט בסמרקנד או בטשקנט, ומשם ניסו לצאת מרוסיה דרך למברג (לבוב), אך למוסקבה לא שבו.

הידרדרות רוחנית ניכרה בכל פינה: מניין לתפילה כמעט לא התקיים, בתי הכנסת שנותרו פתוחים היו שוממים, ותכנים יהודיים ורוחניים כמעט ונעלמו. ר' שניאור, כבעבר, החל לחפש עבודה, ושוב מצא תעסוקה בתחום המכונאות. אך עיקר מאמציו לא הופנו לפרנסה - אלא להחייאת הרוח היהודית בעיר שנעזבה מיהדותה.

הוא החל מן היסוד. פנה אל ליבן של כמה משפחות, וביקש רשות לבוא לבתיהן בשעות הערב כדי ללמד את ילדיהם - א"ב, קריאה, תפילה, חומש. לאחר מכן אסף נערים בוגרים יותר, שכבר הכירו חומש ורש"י, ולימד אותם גמרא וחסידות. בין תלמידיו היו גדליה מאזל, האחים רוזנבלט, יואל מיכלין, ועוד.

גם בקיץ, כאשר היה נוסע עם משפחתו - יחד עם משפחות יהודיות רבות נוספות - ל"דאטשע" בעיירה אלינקה הסמוכה למוסקבה, לא הפסיק ללמד תורה. מידי בוקר הי' מלמד ליקוטי תורה לפני התפילה, ופעם או פעמיים בשבוע הי' מוסר שיעור בגמרא לצעירים. בין המשתתפים בשיעורים אלו היו ר' יצחק ביסק, ר' נפתלי קרביצקי, ר' לייבקה חצרנוב ועוד.

ר' לייבקה חצרנוב סיפר פעם, כיצד בחשמלית בדרך לשיעור היו מסתירים את הגמרות הגדולות מתחת למעילים - מחשש לעין הפקוחה של השלטונות. הלימוד התקיים במסירות, מתוך תחושת שליחות, למרות הסכנה.

עוד הי' מספר, שהיו מקפידים לטבול קודם הלימוד בבוקר, והיו עושים זאת בבריכה המקומית. הבריכה הייתה סגורה בשעות אלו, ולכן היו מטפסים על הגדר, טובלים במהירות, ופונים ללמוד.

מטבע הדברים, סדר יומו של ר' שניאור הי' עמוס ביותר; ועל אף שהיה חוזר הביתה לא לפני חצות הלילה, אחרי יום עבודה מתיש ושיעורי ערב, בחמש בבוקר היה שוב על הרגליים.

נטיעת יהדות וחסידות הייתה מהותו של ר' שניאור. הוא מעולם לא הסתפק בהישגים נקודתיים - תמיד שאף להרחיב, להעמיק, ולהשפיע. הוא ביקש להחדיר בתלמידיו לא רק ידע, אלא גם תחושת שליחות - להיות "טופח על מנת להטפח", ולהעביר את האור הלאה - לעיתים ללא תשלום, או תשלום סמלי בלבד.

שיעור שבועי בתניא

ר' שניאור לא הסתפק בהפצת תורה בקרב הילדים והנערים בלבד - הוא ראה חובה גם לדאוג ללימוד התורה של המבוגרים: הוא פנה אל הרב שלייפר - מי שכיהן כרבה הראשי של מוסקבה, ולמעשה שימש כרבה הראשי של ברית המועצות - בבקשה שיארגן שיעור קבוע בפרשת השבוע, חומש ורש"י, מידי שבת בבית הכנסת הגדול. הרב נענה לבקשה, והשיעור אכן התקיים. הציבור הגיע בהיקף נאה, והשיעור שנוסד ביוזמתו של ר' שניאור הפך למוקד של לימוד יהודי חי ומשמעותי בלב מוסקבה.

בנוסף, קבע ר' שניאור שיעור תניא שבועי, מדי שבת בבוקר בביתו הפרטי, למספר אברכים (ביניהם: ר' זלמן משה קיבינסון, ר' יוסף גלמן, ר' זימל קרסניק, ר' אלטר שולמן, ר' זלמן פרנקלך). הילדים, כמובן, נדרשו לקום מוקדם ולפרק את מיטותיהם, כדי לפנות מקום סביב השולחן ללימוד.

"לא אשכח את הסיום שערכו אצלנו בבית", שיתף לימים הבן, ר' ישראל. "לאחר שאבא סיים ללמוד עם קבוצת האברכים את ספר התניא, נערכה התוועדות מיוחדת במינה. לשמחה של אבא על כך שהצליח להשלים את המשימה שלקח על עצמו עד תומה - לא היה גבול.

ואנחנו, הילדים - גם אז לא יכולנו להרבות בשינה בשבת בבוקר. כבר בשבת הבאה הייתה לאבא קבוצה חדשה, צעירה יותר, והוא החל ללמד אותה תניא מהתחלה, באותה מסירות ובאותו להט.

ושוב אני רוצה להזכיר, שכל הפעילות הזאת באותם ימים הייתה כרוכה בסכנת נפשות ממש. ללמוד חסידות בגלוי, להתוועד וללמד - זו הייתה מסירות נפש של ממש."

החייאת היהדות

אולם ר' שניאור לא דאג רק ללימוד התורה - הוא הקדיש מאמצים רבים לסייע ליהודי העיר גם בקיום המצוות, לעיתים תוך סיכון ממש.

עם כניסת המשפחה לביתם החדש במוסקבה, נזקקו למזוזות. ר' שניאור הזמין במיוחד את ר' אהרן זבורובסקי מטשקנט שיבוא ויכתוב עבורם חמש מזוזות מהודרות.

אך בכך לא הסתיים העניין: ר' שניאור ראה בכך הזדמנות להרחיב את מעגל העשייה. הוא הביא אל ר' אהרן מספר אברכים, וביקש ממנו להישאר תקופה מסוימת במוסקבה וללמד את מלאכת הסופרות. לא חלף זמן רב, וכבר פעלו בעיר מספר סופרי סת"ם חדשים, ור' אהרן שב לטשקנט.

ביטוי נוסף למסירותו העצומה של ר' שניאור לחיזוק התורה והיהדות במוסקבה, ולחינוך ילדיו ברוח זו, ניתן ללמוד מהעובדה הבאה: מתוך מודעות לכך שיש יהודים שאינם יכולים להגיע לבית הכנסת לשמוע תקיעת שופר - אם בשל מרחק, זקנה או מחלה - דאג ר' שניאור שגם הם יזכו לקיום המצווה.

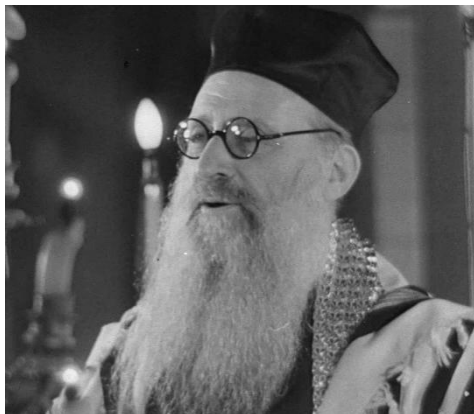
בעודו משמש כבעל תוקע בבית הכנסת, לימד גם את ילדיו לתקוע בשופר, כדי שיוכלו ללכת לבתייהם של אותם יהודים ולזכותם בשמיעת קול השופר. בימים אלו היו הילדים חוזרים הביתה רק לקראת ערב, ורק אז זכו לסעודת חג - אך המסירות למצווה עמדה מעל לכל.

במהלך השנים, נאלץ לקחת על עצמו את מלאכתם של רבנים, שוחטים ומוהלים שהלכו והתמעטו. לעיתים היה שוחט עופות, גם בדק ותיקן תפילין - הכל ללא תשלום.

מסירות עבור יהודי רוסיה

לעיתים נדרש ר' שניאור לדאוג גם ליהודים מחוץ למוסקבה:

בשנים שלאחר סיום המלחמה ועד לשנות השבעים, אתרוגים היו נדירים ביותר. רק הרב שלמה שליפר היה מקבל אתרוגים, וביום הראשון של חג הסוכות היה ר' שניאור מגיע לביתו עם הנץ החמה, ומיד לאחר שהרב בירך על האתרוג והלולב, היה מוסר את האתרוג לר' שניאור כדי שיברך גם הוא.

הרב שלמה שליפר

בדרך כלל, היו מגיעים לרב מספר אתרוגים, ור' שניאור היה מצליח לקבל אתרוג אחד ולשלוח אותו ללנינגרד - שם אנ"ש לא הצליחו להשיג אתרוג מהודר - או לריכוזים אחרים של חסידים.

בשנת תש"ט או תש"י לא היה בלנינגרד אף אתרוג. לאחר יום הכיפורים פנה ר' שניאור אל הרב שליפר בבקשה לקבל אתרוג עבור הקהילה שם, אך הרב השיב כי השנה האתרוגים יישארו במוסקבה בלבד. ר' שניאור הבין מיד

שמאחורי ההחלטה עומדת ידה של המועצה לענייני דתות, שהיתה למעשה זרוע של הק.ג.ב., ואפשרה למשטרה החשאית לפקח על כל אדם בתפקיד דתי.

ר' שניאור הודיע על כך ללנינגרד, ומיד הגיע למוסקבה ר' יוסף תומרין. לאחר מאמצים ושכנועים רבים, הצליח לקבל אתרוג בערב החג, שעות ספורות לפני כניסתו; אך כבר לא היה ניתן להספיק להגיע ללנינגרד בשל המרחק הרב. ר' יוסף תומרין מיהר לבית הנתיבות, נתן "מתן בסתר" לקטר של הרכבת היוצאת ללנינגרד, וזה הסכים לקחת את קופסת האתרוג ולהעבירה למי שיבוא לקבלה בבוקר.

למחרת בבוקר, היה לציבור היהודי בלנינגרד אתרוג - בזכות מסירותו של ר' שניאור.

בהזדמנות אחרת, סייע ר' שניאור גם ליהודי סימפרופול: במכתב שקיבל מיהודי הקהילה, נמסר כי הבעל-קורא הקבוע בבית הכנסת נפטר, והקהילה הביאה בעל-קורא חדש. אלא שאנשי ה"מועצה לענייני דתות" סירבו לאשר את מינויו. הסיבה לסירוב, הייתה סירובו של הבעל-קורא החדש לשתף פעולה עם השלטונות ולמסור להם דיווחים שוטפים על הנעשה בבית הכנסת - כלומר, להפוך למוסר.

כותב המכתב ביקש מר' שניאור לפנות אל משרדי המועצה במוסקבה, ולבקש מהם להורות לסניף המקומי בסימפרופול לאשר את הבעל-קורא החדש, כדי שיוכלו להמשיך בקריאת התורה כדת וכדין.

ר' שניאור, למרות שידע היטב שמדובר במוסד הכפוף לשלטון החשאי, ניגש מיד למשרדי המועצה במוסקבה. ככל הנראה, הצליח בשליחותו - והקהילה בסימפרופול זכתה להמשיך בקריאת התורה ללא פשרות.

דאגה לציונים הקדושים

ר' שניאור היה שותף מרכזי בניהול קרן מיוחדת שפעלה במוסקבה, יחד עם ר' בנציון קלוגפנט. הקרן נועדה לסייע ליהודים נזקקים בעיר, ובין פעולותיה נמנו שליחת חבילות לאסירים יהודים ותמיכה במשפחות במצוקה. פעילות זו נעשתה במסירות ובשקט, תוך סיכון אישי, אך מתוך תחושת שליחות עמוקה.

בנוסף לפעילות הסיוע, הקרן גם סבסדה נסיעות של חסידים לבקר בציוני רבותינו נשיאנו, ע"מ לוודא ולשמר את כבודם של הציונים הקדושים; ר' משה דוברוסקין ה' ממונה לנסוע מדי שנה להאדיטש לציונו של אדה"ז. כמו"כ ר' מאיר שור ה' אחראי לנסוע לציונו של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ברוסטוב. באמצע שנות הכ"ף אף יצאה משלחת מיוחדת לאוהל בליובאוויטש.

על המאמר אני מוותר!

ר' לייבקה חצרנוב

מטבע הדברים, המניין החב"די היה מצומצם ביותר. פעם אחת אירע מקרה שבו לר' שניאור היה "חיוב" לעלות למפטיר בשבת שלפני יארצייט. והנה, אותה שבת בדיוק הייתה גם השבת שלפני היארצייט אצל ר' לייבקה חצרנוב.

אף שר' שניאור היה מבוגר יותר, הוא ויתר על העלייה לר' לייבקה, באומרו: "את המפטיר אתה יכול לקחת – אבל על ה'מאמר' בעת רעוא דרעוין אני לא מוותר!"

אוירה של חג

בימי חג ומועד לבש ביתו של ר' שניאור חגיגות מיוחדות. אם באמצע השבוע או בשבת היו מתארחים בביתו אורחים – הרי שבחגים הוכפלה ואף שולשה כמותם. בימים אלו הורגש כאילו הבית הדל הפך למעין קודש הקודשים, כאשר המקום עצמו הינו למעלה מן המקום...

בשני לילות הסדר היו מסובים סביב שולחן המשפחה בין עשרים לעשרים וחמישה אורחים – ביניהם יהודים שהזדמנו למוסקבה מסיבות שונות. ר' שניאור מעולם לא בדק בציציותיהם – לא שאל אם הם שומרי שבת, מהדרים במצוות, או אפילו פחות מכך. בלילות הסדר ישבו יחד חב"דניקים, חסידים מחצרות אחרות, מתפללי נוסח אשכנז, ואף יהודים רחוקים מתורה ומצוות. הכל תחת עינו הפקוחה של המשטר הסטליניסטי, והבית היה פתוח לכל יהודי – יהיה מי שיהיה.

האוירה הייתה משפחתית, חמה ומקבלת. איש לא דיבר על הסכנה העצומה שבקיום "מסיבות" כאלה, ואיש לא חש במצב הכלכלי הדחוק. רק ר' שניאור ורעייתו נשאו את הסוד הזה בליבם.

כך גם בסעודות פורים – הבית היה מלא עד אפס מקום. וכך בסוכות, בחנוכה, ובכל חג ומועד. הילדים הורגלו מקטנות שאורחים הם חלק בלתי נפרד מהמשפחה.

בשמחת תורה הייתה לר' שניאור חזקה שה"קידוש" נערך בביתו. בדרך כלל הגיעו כעשרים איש. בשנת תשל"א, כאשר באו לערוך את ההקפות בבית הכנסת, סגרו הגבאים את האורות בשעה שמונה בערב, כדי למנוע את ההקפות – כמובן בהוראת ה"מועצה לענייני דתות".

הציבור – כמאה איש – כבר החל להתפזר, אך ר' שניאור לא נרתע. הוא נעמד ראשון, יצר "פאראוואז" – רכבת אנושית – וציווה על כל אחד לשים ידיו על כתפי חברו. כך יצאה "הרכבת" לרחוב, בשירה עזה, ורבים הצטרפו. ר' שניאור, הקטר, הוביל את כולם אל ביתו.

רבים רעדו מפחד – כיצד הוא מוכן להסתכן כל כך בשביל התועדות חסידית? אך הבית התמלא, נדחס עד אפס מקום, והפך למוקד של שמחה יהודית. ר' שניאור חילק משקה, התוועד עם הציבור,

וביניהם היו רבים שזו הייתה להם הפעם הראשונה שראו פנים של בית יהודי. הם הצטופפו כמו סרדינים, אך הרושם היה אדיר. רבים מהם החלו להתקרב ליהדות בעקבות אותה שמחת תורה, והאירוע הניב פירות של ממש.

פירות מההתוועדויות

הכנסת האורחים והשיעורים שר' שניאור ארגן והפעיל הניבו פירות - גם אם לא תמיד ניכרו מיד. ובכל זאת, לא היה ספק בלב איש מבני הבית שפעילותו חוללה תזוזה בלבבות רבים, והביאה רבים להתקרב לשמירת תורה ומצוות - הרבה מעבר למה שנראה לעין¹¹².

שני סיפורים ממחישים זאת היטב:

ר' נח בורר, ה' יהודי שנולד וגדל באזאריץ', הצטרף למפלגה וה' מפעילי הנוער הסובייטי ואף השתתף בסגירת בתי כנסת בעיירה. כעבור שנים, התקדם במערכת הפקידות הסובייטית ומונה לתפקיד ניהולי בכיר ברוסיה הלבנה. לימים הגיע למוסקבה, ובדרך לא דרך מצא את דרכו לביתו של ר' שניאור כאורח לשבת. ר' שניאור ידע היטב מיהו ומה עברו, אך לא גילה זאת - כדי שירגיש בבית.

לא עבר זמן רב, ובשבת הבאה שב והופיע - הפעם כשבידו סידור. עם הזמן החל להניח תפילין, והפך ליהודי שומר תורה ומצוות, וכעבור שנים אף נהיה לאחד ממנהלי בית הכנסת במינסק. לימים סיפר כי ההתעוררות החלה אצלו כבר באותה שבת ראשונה, בעקבות ההתוועדות שנערכה בבית.

סיפור נוסף נוגע באדם שלמד בילדותו אצל ר' שניאור ב"חדר" באזאריץ'. כשגדל אף הוא הצטרף למפלגה, שירת בצבא, וסיים את שירותו בדרגת פולקובניק (מג"ד). בהיותו חבר מפלגה נאמן, מונה למנהל בית הספר הממלכתי ברוסטוב. כעבור שנים הגיע למוסקבה, ופנה לאנ"ש בבקשה שיסייעו לו לאתר את המורה שלימד אותו לפני חמישים שנה באזאריץ'. הפגישה עם ר' שניאור הייתה מרגשת במיוחד. הוא נשאר לשבת שלמה בביתו, ובסיומה החל להניח תפילין.

לפני עלייתו של ר' שניאור לארץ הקודש, ביקר באוהל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ברוסטוב, ובאותה הזדמנות נכנס גם לביתו של אותו מנהל בית ספר. לתדהמתו גילה בית כשר, שדייריו שומרי תורה ומצוות. ר' שניאור "שפשף את עיניו" - פשוט לא האמין למראה עיניו.

כשסיפר על כך לבני משפחתו, חייך ואמר:

(112) וידוע לנו על יהודי שגר כיום בקליפורניה, שהיה מתארח אצל ר' שניאור בליל הסדר. ואף שאינו שומר תורה ומצוות, בכל שנה הוא מקפיד לערוך את ליל הסדר יחד עם כל משפחתו ילדיו ונכדיו, "כמו שה' אצל ר' שניאור".

"נו, לך תדע מה מתחולל בנפשו של יהודי. גם אם קליפה קשה של נסיבות הזמן מנסה להסתיר על הנשמה - בסופו של דבר האור האלוקי יחדור מבעד לכל הקליפות ויחולל את המהפך. צריך רק לקרב באהבה ובחום".

היציאה מרוסיה

בין השנים תשכ"ז לתשל"א, רבים מאנ"ש הצליחו לקבל היתר יציאה מברית המועצות, וניצלו את ההזדמנות לעלות לארץ הקודש או למדינות הרווחה. גם ר' שניאור ביקש להצטרף לגל היוצאים, אך היתר היציאה המיוחל לא הגיע.

לקראת סוף שנת תשל"א, ההגבלות שבו והוחרפו. הרשויות הקומוניסטיות עצרו כמעט לחלוטין את מתן ההיתרים, ור' שניאור נותר מאחור, ללא אפשרות לצאת. אך במקום להתייאש, החליט לנקוט בצעד של אמונה.

לקראת ח"י אלול, ר' שניאור חבר לר' חנוך העניך רפפורט ור' יענקל ברסלבסקי - שגם הם לא קיבלו היתר - והחליטו לנסוע לרוסטוב ולפקוד את ציונו של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע. הם ידעו היטב את הסיכון הכרוך בנסיעה כזו: כל תנועה חריגה, כל ביקור במקום בעל משמעות דתית, עלול היה לעורר את חשד השלטונות. אך הם נסעו בכל זאת - מתוך אמונה עמוקה, "יהיה מה שיהיה".

באופן ניסי ומפתיע, במהלך חודש תשרי, קיבלו ר' העניך ור' יענקל את ההיתרים המיוחלים. ר' שניאור, שנותר עדיין ללא בשורה, לא איבד את רוחו. בשמחת תורה, מתוך שמחה פורצת גבולות, לקח משקה בשפע, רקד בהתלהבות, ושמח בכל ליבו - מתוך תקווה, אמונה וביטחון שהישועה תגיע גם אליו.

ואכן, באורח פלאי, במוצאי שמחת תורה - הגיעה הבשורה: גם ר' שניאור קיבל את ההיתר. ובחודש חשוון באותה שנה, יצא מרוסי, ואיתו בנו ר' נטע בער עם משפחתו וביתו חי' (אניא).

התפילין של אדה"ז

אחרי עלייתו לאה"ק, לקראת חודש תשרי תשל"ג, זכה ר' שניאור לבקר בחצרות קודשנו ולהיכנס לרבי ליחידות.

בין הדברים שדיברו באותה יחידות, הי' בקשר לתפילין של כ"ק אדה"ז, שר' שניאור זכה לשלוח לרבי. ומעשה שהי' כך הי':

במוסקבה התגורר יהודי זקן, חייט במקצועו, שמוצאו

מהעיירה קרסנוי הסמוכה לליובאוויטש. הוא נהג להתפלל ב"חדר השני", שבו התפללו אנ"ש. פעם סיפר כי ברשותו זוג תפילין עתיקות, שלדבריו היו שייכות לכ"ק אדמו"ר הזקן. בתחילה סירב להראותן, אך כעבור כמה שנים חלה, והזמין אליו את ר' שניאור ואת ר' בן-ציון קלופגנט.

החייט הודיע להם כי אינו רוצה להשאיר את התפילין ברשותו, מחשש שיגיעו לידיים שאינן ראויות לכך. ר' שניאור ור' בצלאל הציעו לרכוש ממנו את התפילין, כדי שיוכל להשתמש בכסף לצרכי צדקה ומצוות. החייט הסכים, והתפילין נרכשו ממנו.

בסמוך לכך, בשנת תש"ל-תשל"א, הגיע למוסקבה ר' שנ"ז גורביץ' ממונטריאול. כששמע על התפילין, הציע לשמש שליח ולהביאם לכ"ק אדמו"ר. התפילין נמסרו לידי, והוא העבירם לרבי.

ביחידות האמורה, ביקש ר' שניאור לדעת האם התפילין הגיעו ליעדם, והאם אכן מדובר בתפילין של אדמו"ר הזקן.

ר' שניאור סיפר לאחר מכן כי הרבי אישר שהתפילין נמצאות אצלו, אך הוסיף שהוא נמנע מלהניחן. ר' שניאור העיר כי לרבי מותר להניחן, והרבי השיב: כתפין צרות מדי מכדי להתיר לי.

ר' שניאור לא התבלבל, והשיב: "לא התכוונתי לכתפיי, אלא לכתפיו של הרבי". והרבי השיב בחיוך רחב...

כאשר ר' שניאור חזר לאה"ק, שיתף בהתרגשות מתחושותיו בהיותו במחיצת הרבי: "'היה כל כך צפוף, עד שיצאה הנשמה" - כרומז על עליית הנשמה שמתרחשת אצל הרבי.

ערוב ימיו

בעלותו ארצה, קבע ר' שניאור את מושבו בעיה"ק ירושלים. ובשנת תשל"ז הרבי אישר לצרפו להנהלת כולל חב"ד¹¹³.

בירושלים המשיך לשקוד על התורה והעבודה, וגם לעת זקנותו המשיך להקפיד על קלה כבחמורה, לא ויתר אפי' כקוצו של יו"ד - במסירות נפש, כדרכו. זכור במיוחד מעשה שהי', שבאחת השנים בערב חג הסוכות טיפס על שולי מרפסת ביתו, על מנת לסדר את סכך הסוכה - והוא בגיל הגבורות.

כאשר המעשה הגיע לידיעתו של בנו, שאל את אביו מדוע טרח כל כך, ולא קרא לו שיעשה זאת עבורו. ר' שניאור השיב בפשטות אופיינית: "הי' זה סמוך ליום טוב, והסכך לא הי' מסודר בדיוק לפי הדרישה ההלכתית. אותך - לא רציתי להטריח, ומה הי' לי לעשות? שנשב בסוכה שאינה מהודרת?"

(113) ליקוט מענות קודש תשל"ז ע' 199.

בהיותו המשפיע בבית
כנסת חב"ד בשכונת רמות,
ידוע ה' בקרב אנ"ש, שר'
שניאור "קאכט זיך" במיוחד
בשבת זכור. מדי שנה, היה
מקיים התנועות ארוכה
מהבוקר ועד הלילה, שבמרכזה
חזר על המאמר "זכור את
אשר עשה לך עמלק" כפי
ששמע מפי כ"ק אדמו"ר

מוהרש"ב נ"ע בשנת תר"פ, והי' מהמאמרים האחרונים שאמר כ"ק אדנ"ע לפני הסתלקותו.

מנהג זה נשמר אצלו בעקביות לאורך השנים, והפך לחלק בלתי נפרד מהשבת הזו עבורו. גם
בשנותיו האחרונות, כאשר בשאר שבתות השנה כבר הפסיק להתנועד, לא ויתר על מנהגו להתנועד
בשבת זכור.

באופן סמלי, ר' שניאור נפטר בשבת זכור, י"א אדר ה'תשמ"ט, היום שבו ה' "חי" ביותר.

הותיר אחריו דור ישרים מבורך של תמימים, חסידים ושלוחים ברחבי תבל.

משפחתו

בנו הבכור של ר' שניאור, ר' **נטע בער** ע"ה, נולד בחודש כסלו תרפ"ו,
ונקרא על שם אחי אמו הת' נטע בער פינסקי הי"ד, שהי' נחשב לאחד
מבחירי התמימים בליובאוויטש, ולאחמ"כ שימש כמשפיע בתו"ת
בחרסון, ונרצח שם עקה"ש בשנת תרע"ט.

כפי שכבר סופר לעיל, בהיותו ילד קטן חלה מאוד והבריא בברכת כ"ק
אדמו"ר מוהריי"צ. בילדותו למד אצל אביו, והכיר את גדולי החסידים
שהיו מתרועעים עם אביו בהתנועות בביתם.

על אף שנאלץ ללכת ל"שקאלע", הקפיד להיעדר בשבתות וחגים.

במלחמת העולם השני' גויס לצבא האדום, ובמהלכה נפצע קשות ברגלו. בחסדי שמים הבריא
וחזר למשפחתו, שברחה אז לטטרסטן.

עלה לאה"ק יחד עם אביו בשנת תשל"ב, והי' ממייסדי בית כנסת חב"ד לעולי רוס' בשכונת סנהדריה המורחבת. ואף שהיה באופיו שקט וצנוע, בהתוועדויות היתה יוצאת ממנו עוז רוח החסידות המקורית מדורות קודמים.

נפטר בכ"ג שבט תשע"ח, בהיותו בגיל 92, ונטמן בהר הזיתים.

בנו השני, ר' **חיים ישראל** ע"ה נולד בי"ח טבת תרצ"ב, ונקרא על שם אבי אמו (עליו סופר לעיל). גם הוא בילדותו נאלץ להופיע ב"שקאלע", ובערבים הי' לומד תורה בביתו עם מלמד פרטי.

אחר נישואיו הי' מהחסידים הבולטים שנשארו במוסקבה, ו"הרוח החי" בקהילה.

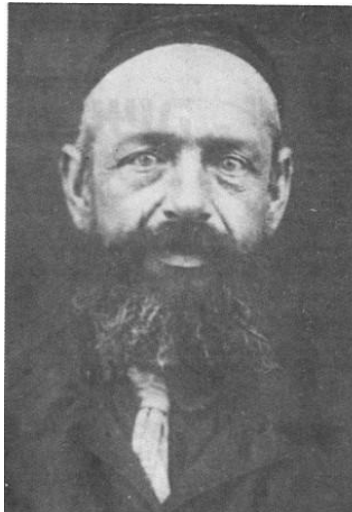
בשנת תשל"ו עלה לאה"ק והתיישב בירושלים. נמנה על מייסדי בית הכנסת חב"ד בשכונת רמות א' בעיר, ואף שימש שנים רבות כגבאי בית הכנסת.

נפטר בכ"ג ניסן תשפ"ה, בהיותו בן 93, ונטמן בהר הזיתים.

בתו מרת **חי' מאצ'קין**, אשתו של - להבחל"ח - ר' שמואל מאצ'קין ע"ה.

אחיו של ר' שניאור

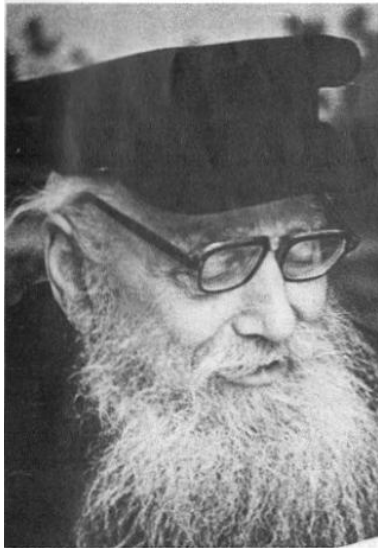
זכות עבודנו להזכיר על גבי במה חשובה זו את אחיו של ר' שניאור ע"ה, אשר כולם זכו ללמוד בתומכי תמימים, ולהיות מורי הוראה ורבנים בקהילות שונות. יהא זה לזכרם ולעילוי נשמתם.

• אחיו הבכור הי' הרה"ח הת' ר' **שלום יוסף**, נמנה עם תלמידי הקבוצה הראשונה שלמדה בסניף תומכי תמימים בזעמבין מיד לאחר ייסודו. שימש כשוחט בפלוגרד, אוקראינה, ונפטר בעת מלחה"ע השני'.

• הרה"ח הת' ר' **שמואל יצחק**, היה גם הוא חניך "תומכי תמימים" בליובאוויטש, ולאחר לימודיו שימש כשו"ב בלוצוביא שבאוקראינה. לאחר המלחמה עבר למאלין (ליד ז'יטומיר) ושימש בקהילה כשו"ב עד סוף ימיו.

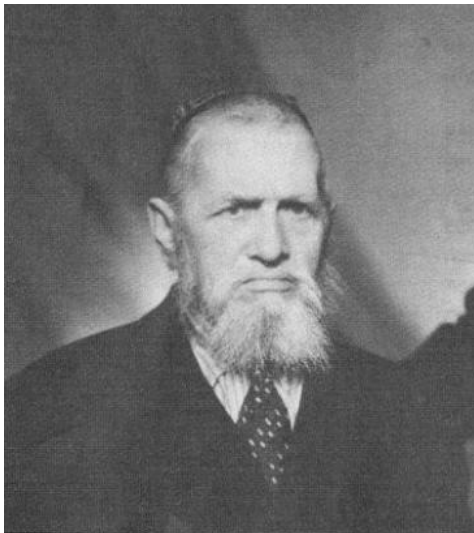

• אחיו השלישי, הרה"ח הת' **משה מרדכי** (שהחליף את שם משפחתו לעפשטיין כדי לקבל פטור מהצבא), נולד בשנת תרנ"א, וגם הוא למד בתומכי תמימים בליובאוויטש. עשה "שימוש" אצל הרה"ג ר' מנחם מענדל חן מניעז'ין, ממנו קיבל סמיכה לרבנות. בנוסף קיבל סמיכה מהרד"צ חן מצ'רניגוב.

היה "עובד" והתפלל יום-יום באריכות. ר' נחמיה גינזבורג, שהיה בעליו של בית-חרושת לטבק בבראוויה שליד נעוועל, לקח אותו לרב במקום. בתרע"ט עבר ללנינגרד ושימש ברבנות באחד מבתי-הכנסת בעיר. שם גם הוסמך ע"י הגאון הרוגוצ'ובי. כאשר השלטונות סגרו את בתי-הכנסת ורדפו את הרבנים, נאלץ לעזוב את הרבנות ומצא את פרנסתו כשומר לילה.

במהלך מלחה"ע השני' בנו שמואל גוייס לצבא, משם לא חזר.

לאחר מלחה"ע נשלח לגלות לכמה שנים, לאחר' חזר ללנינגרד והי' לרב הבלתי רשמי של חסידי חב"ד בעיר. בשנת תשל"ו עלה לאה"ק, ונפטר שם כעבור שנה.

• הרה"ח הת' ר' **יהודה**, למד גם הוא בליובאוויטש. בעיצומם של לימודיו נשלח ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בשליחות לבוכרה, שם שהה שנה אחת, ולאחריה יצא בשליחות לסמפרופול שבקרים, ושימש שם ברבנות.

כשגברו הרדיפות נגד הרבנים נאלץ לעזוב את סמפרופול. הוא הגיע לרצ'יצ'ה ושימש בה שוחט במחתרת. מסירותו ונאמנותו לתפקיד לא ידעו גבולות. כשהוזמן, לדוגמה, לנישואי אחיו, סירב לבוא באמרו שאם ייעדר מהעיר אפילו ימים ספורים, עלולות מספר משפחות להיכשל באוכל לא כשר, מאחר שאין בעיר שוחט נוסף. נפטר ונטמן ברצ'יצ'ה בשנות הכ"ף.

• הרה"ח הת' **חיים ישראל**, נולד בשנת תר"ס. מסופר, שכשאביו ר' צבי הירש הביא אותו לתומכי תמימים בליובאוויטש, התבטא המנהל ר' אליעזר קפלן ("הקאנטארטיק"): "הירשל דער שוחט

בריינגט סחורה אין ליובאוויטש" (=הירשל השוחט מביא סחורה לליובאוויטש). עלה לארץ בשנת תרפ"ח. נפטר בשנות הלמ"ד המאוחרות, ונטמן בבני ברק.

• הרה"ת **ברוך בער**, נולד תרס"ח לערך, למד בתומכי תמימים בליובאוויטש. נפטר בלנינגרד בעת המצור על העיר במלחה"ע השני'.

• הרה"ח הת' ר' **אליעזר**, למד בסניפי "תומכי-תמימים" בפאלאצק, קייב, ברדיצ'ב וז'יטומיר. בעודו בחור הפך למגיד שיעור בישיבה המחתרנית בז'יטומיר. תלמידים וחסידים היו מכנים אותו "מלאך", על דבקותו הנפלאה בעבודת ה'. נשא לאשה את מרת פייגא בת ר' מרדכי חזן הי"ד, רבה של קרסנוסטב באוקראינה, ואחותו של הרה"ח ר' אהרן חזן. נפטר במוסקבה בר"ח ניסן תש"ב, לאחר שאימץ את גופו במעשה חסד, כאשר לקח על כתפיו את גופת אביו ז"ל של ר' שמואל בטונבסקי, כדי להביאו לקבר ישראל במלחובקה, וחלה בדלקת ריאות.

אשתו ובניו נהרגו ע"י הנאצים ימ"ש כשברחו אל בית הורי אשתו בסמוך לשפיטקובה, אך יד הזדון הנאצי השיגה אותם במקום מקלטם, והם נהרגו על קידוש ה' עם כל תושבי שפיטובקה, הי"ד.

בנוסף היו לר' שניאור שתי אחיות: **רחל ומרים מלכה** זייצ'יק.

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים.

הערות על התניא

של הרה"ח ר' שניאור פינסקי ז"ל

ספר התניא הזה נמצא בירושה אצל אביו של החתן, ר' ישראל שיחי' מאצקין. נראה לומר שבספר זה למד ר' שניאור במשך רוב ימי חייו, וכל הדפים מלאים בהערות שכתב. אף שאין בהערות כמעט חידוש מקורי, שכן רובן ככולן הן העתקות ממקורות אחרים, כמוסבר להלן, הרי שעצם העיון בהן פותח חלון יקר אל תוך חביבותו הגדולה של ר' שניאור ללימוד החסידות בכלל, ולספר התניא בפרט: איזו חיות מצא בלימוד, ואילו נקודות בחר להעתיק לעצמו.

מהדורת תר"ס - "ר' אשר ניקולייעווער'ס תניא"

ספר התניא שלפנינו הוא מהדפוס הידוע של שנת תר"ס, שנדפס בוויילנא בבית דפוס "רום", והיה מהמהדורות הנפוצות ביותר. ומאז הדפסתה כמעט כל המהדורות מאוחרות יותר הן צילום של מהדורת תר"ס. מהדורה זו נודעה בין החסידים בכינוי "התניא של ר' אשר ניקולייעווער", שכן הוא היה זה שטרח בהדפסתו עפ"י הוראת הרבי מוהרש"ב.

מסופר בזכרונות חסידים שכאשר בחור התקבל לשיבת "תומכי תמימים" בליובאוויטש, היה מקבל ספר תניא במהדורה זו. מסתבר אפוא שגם ר' שניאור קיבל את ספר התניא שלו עם קבלתו לשיבה.

הערות שבספר התניא שלפנינו

כאשר מעיינים בתניא של ר' שניאור, ניתן לחלק את הערותיו לשלושה סוגים עיקריים (מלבד מקומות בודדים בהם כתב כמה מילים משלו):

• מראה מקומות:

ר' שניאור סימן מראה מקום לכל פסוק ולכל דרוש חז"ל המובאים בתניא. לא ידוע מתי כתב אותם, אך פעמים רבות מביא מראה מקום שונה מן המופיע במהדורות התניא שלנו (לדוגמא, לפעמים המ"מ הוא ללשון הדומה, או המ"מ הוא לאיפא שמביא את הענין באופן צדדי, ואינו עיקר מקומו). נראה לומר שציין את המקורות לפי זיכרונו הרחב, ומתוך בקיאותו הרבה בגמרא ובנגלה.

• העתקות מכתבי המשפיע ר' גרונם:

הערות רבות מתחילות במילים "מהכתי"י", והן העתקות מרשימותיו של המשפיע המפורסם ר' גרונם. מובא [למצוא] שאצל ר' גרונם היו שתי מחברות ביאורים על התניא, ומסתבר שר' שניאור העתיק מהן את ההערות הללו בתקופת לימודיו בישיבה בליובאוויטש.

• העתקות מביאורי הרה"ק ר' לוי יצחק שניאורסון זצ"ל, אביו של הרבי

חלק מההערות העתיק מביאוריו של ר' לוי יצחק. כאן בולטת במיוחד החביבות והכבוד שגילה ר' שניאור כלפיו: מסתבר לומר שהערות אלו כתב אחרי הגיעתו לארה"ק, שאז כבר הייתה לו גישה למהדורות תניא נוספות, ובחר דווקא להעתיק את דברי ר' לוי יצחק. הדבר עולה בקנה אחד עם הקשר החם ששרר בין משפחת פינסקי לר' לוי יצחק עוד מצעירותו, וכן עם זכרונות שסיפר ר' שניאור עצמו בחיבה רבה עליו.

ידוע מקרה שבו הראו לר' שניאור ציור ישן שהיה נפוץ אז כתמונתו של ר' לוי יצחק. הוא דחה זאת בבירור ואמר: "זה איננו ציורו של ר' לוי. איך דערקען אים ניט". דבריו מזכירים את מה שכתב הרבי בעצמו מאחורי אותה תמונה: "אאז"ל?"

לקוטי אמרים

פרק א'

ה, א: כי הנה מצינו בגמרא ה' חלוקות

ברכות ז'

ה, א: ובגמרא ספ"ט דברכות צדיקים יצ"ט שופטין בו'

ברכות ס"א

ה, א: ואם אח"כ עשה תשובה נקרא צדיק גמור:

מהכת"י: היינו צדיק גמור דגמרא¹¹⁴

ה, ב: שעליו דרשו רז"ל כי דבר ה' בזה וגו' חברת תברת וגו'

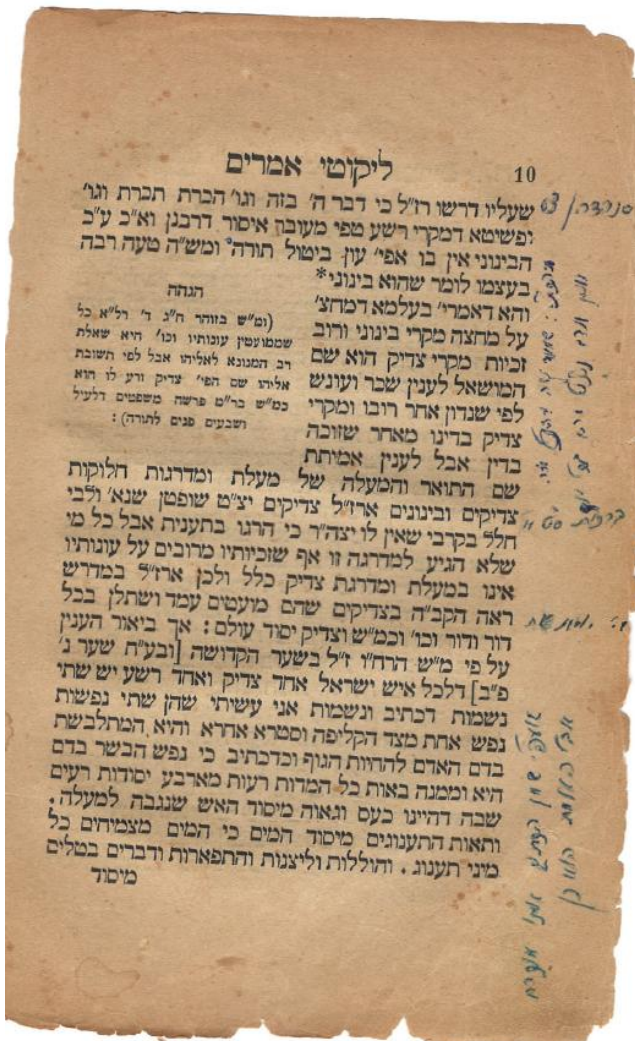
סנהדרין צ"ט

ה, ב: וא"כ ע"כ הבינוני אין בו אפי' עון ביטול תורה:

מהכת"י: שמאוד קשה להנצל מזה. דאין אדם ניצול מהם בכל יום¹¹⁵.

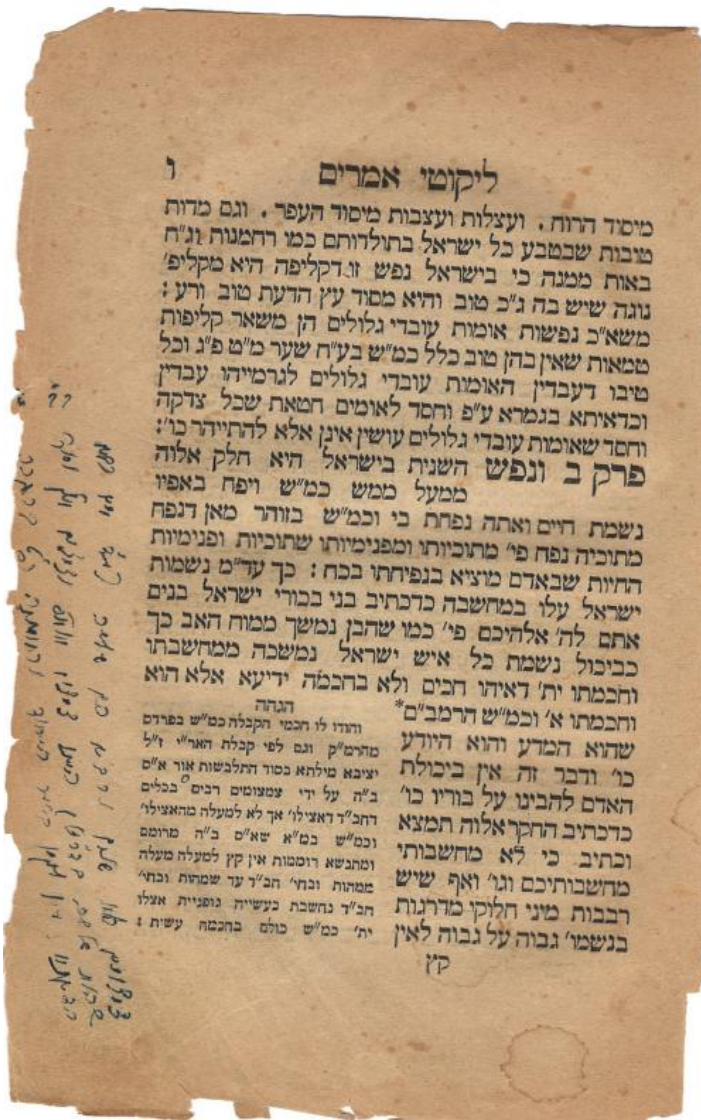
ה, ב: ארז"ל צדיקים יצ"ט שופטין שנאמר ולבי חלל בקרבי

ברכות ס"א א'

(114) ביאור על התניא להרשג"א ע' ח: "היינו צדיק גמור דגמרא שהוא בינוני דתניא"

(115) שם ע' ט: "הכונה במ"ש אפילו עון ביטול תורה, רצונו לומר שמאד מאד קשה להנצל מזה שזהו א' מג' דברים שאין אדם ניצול מהם בכל יום, אבל לא ח"ו משום קלישותה וקטנותה נקט אפילו, דהא לעיל אמר שעליה אמרו הכרת תכרת".

ה, ב: ולכן אמרו רז"ל במדרש ראה
הקב"ה בצדיקים שהם מועטים עמד
ושתלן בכל דור ודור וכו'

עי' יומא ל"ח

ה, ב: דלכל איש ישראל . . יש שתי
נשמות דכתיב ונשמות אני עשיתי:

אעפ"י שמן הכתוב אינו מוכרח אבל
האמת הוא כן¹¹⁶.

ו, א: וכדאיתא בגמרא . . שכל צדקה
וחסד שאומות עובדי גלולים עושים
אינן אלא להתייחר בו'

ב"ב דף י'

פרק ב'

ו, א: הגהה: על ידי צמצומים רבים:

צמצומים הוא שנים ורבים הם שלשה
(ע"ד ימים רבים שהוא שלשה בדרז"ל)

היינו צמצום אוא"ס וצמצום א"ק וסוד הדקנא, עיין לקמן בשער היחוד והאמונה פ"ט בהגהה¹¹⁷.

ו, ב: כי יניקת וחיות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים:

מכת"י: קאי על החיות האלוקי ולא על החיות הגשמי כמ"ש יראת ה' לחיים וצדיק באמונתו

יח"ל¹¹⁸

(116) שם: "הראיה אינו מהפסוק, כי באמת לפי פשוטו קאי הפסוק על כללות נש". אלא הענין שכן הוא באמת
שיש לכאור"א ב' נשמות, ומאחר שאנו יודעים זאת שכן הוא יש לנו לומר אסמכתא בעלמא, שגם בפסוק מרומז
זאת

(117) לקוטי לוי יצחק – הערות לס' התניא ע' א.

(118) ביאור על התניא להרשג"א ע' לט: "קאי על החיות האלקי כו' ולא על החיות הגשמי, כי הגשמי נמשך להם
מהנפש החיונית דאב ואם, והיניקה מתלמידי חכמים קאי על החיות הרוחני שנקרא חיים, כמ"ש יראת ה' לחיים, כי
טוב חסדך מחיים, וצדיק באמונתו יחי".

ז, א: וכל המצות שעושה הכל ע"י אותו הלבוש:

בד"כ הוא הגוף ונפש החומרית¹¹⁹

פרק ג'

ז, ב: כי השכל שבנפש המשכלת בשמתבונן ומעמיק מאד בגדולת ה':

הג' לשונות מתבונן, מעמיק, מאד הם לנגד הג' בחי' ממלא כל עלמין סובב כל עלמין כולא קמי' כלא חשיב. בממכ"ע שהוא בחי' או"פ הוא התבוננות, בסוכ"ע שהוא להבין דבר סוכ"ע מתוך דבר ממכ"ע הוא העמקה שמעמיק בתוך דבר להבין ממנו הדבר סוכ"ע, מאד שהוא בלי גבול לגמרי. הוא בהכולא קמי' כלא חשיב. והג' דברים הללו ממכ"ע וס[וכ"ע] וכולא קמי' כלא חשיב הוא ממכ"ע ח"ס או"פ, סוכ"ע גלגלתא או"מ, כולא קמי' כלא [חשיב רדל"א]. והוא הג"פ קדוש וכמ"ש בלקו"ת בהביאור ע"פ

אחרי [הוי' אלקיכם תלכו] בפ' ראה ע"ש. ושכל המתבונן ומעמיק מאד הוא חו"ב דאצי¹²⁰.

ז, ב: ויתקע מחשבתו בחווק בגדולת אין סוף ב"ה ואינו מסיח דעתו:

[הדגיש מילת בחווק, ועל ואינו מסיח דעתו כתב] בהתמדה - מהכת"י¹²¹

119 ראה שם: "בדרך כלל הלבוש היינו הגוף ונפש החיונית, שהם לבוש להנשמה שהיא מתלבשת בהם דכל המצוות עושה על ידו, ואם יקדש את עצמו ימשיך לבוש קדוש שאינו מסתיר כל כך על הנשמה, מה שאין כן אם לא יקדש כו', כן הוא בדרך כלל, ובדרך פרט עיקר הלבוש הוא נפש השכלית ..".

120 לקוטי לוי יצחק - הערות לספר התניא ע' א'.

121 אולי הכוונה למ"ש בביאור תניא להרשג"א ע' מז: "ויתקע מחשבתו בחווק: היינו בחווק בנפש. ואינו מסיח דעתו: היינו בזמן. בחווק ובהתמדה: בחווק - בנפש, ובהתמדה - בזמן".

צ'קים מהמזכירות להוצאות חגי תשרי

בהתועדות יום ב' דראש השנה תשל"ח, עורר הרבי אודות הצורך לתת סיוע כספי - לאלה הזקוקים לכך - גם לקראת חגי חודש תשרי, בדומה למנהג ישראל לתת "מעות חטים" לקראת חג הפסח.

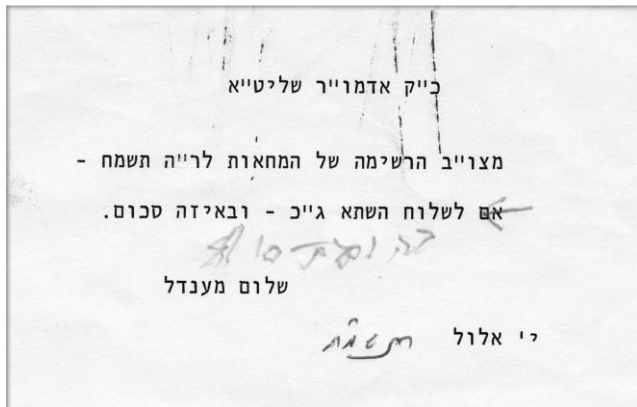
"מה שהוא אומר לישראל לעשות, הוא בעצמו עושה". במשך שנים רבות שלח הרבי סיוע כספי למשפחות נזקקות לקראת חגי חודש תשרי, חג הפורים, חג הפסח, וחג השבועות.

המזכיר הרב שלום מענדל סימפסון ע"ה הי' מכניס את רשימת המקבלים מהפעם הקודמת, ובד"כ הורה הרבי להוסיף עשר דולר לסכום הסיוע.

אמה זקנתה של הכלה מרת **ח' מאיעסקי** ע"ה, שבעלה הרב **יעקב יהודה מאיעסקי** ע"ה נפטר בשנת תשל"ג, הייתה בין אלה שקיבלו בקביעות את הסיוע הכספי מאת הרבי.

לפנינו צרור צילומים של צ'קים שקיבלה מרת מאיעסקי לקראת חגי תשרי במשך השנים.

[י"ז אלול, תשמ"ח]

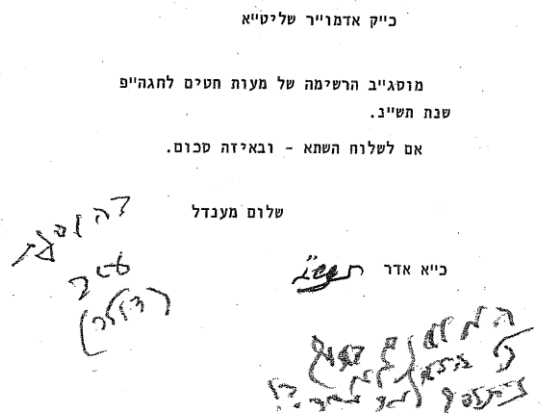
מענה להמזכיר הרשמ"מ סימפסון שכתב: "מצוי"ב הרשימה של המחאות לר"ה תשמח - אם לשלוח השתא ג"כ - ובאיזה סכום":

כ"ק אדמו"ר שליט"א מחק תיבת "אס", וסימן בחץ את התיבות "לשלוח השתא ג"כ", וכתב:

בהוספת \$ 10

(ליקוט מענות קודש תשמ"ח מענה שיב)

[כ"א אדר, תנש"א]

מענה להמזכיר הרשמ"מ סימפסון שכתב: "מוסג"ב הרשימה של מעות חטים לחגה"פ שנת תשי"ב. אם לשלוח השתא - ובאיזה סכום":

בהוספת עשר (דולר)

האומנם במשך כל הזמן לא ניתוסף אף אחד!?

(ליקוט מענות קודש תנש"א מענה רכד)

תשורה משמחת הנישואין של שניאור זלמן ושרה אסתר שיחיו מאצקין

DATE	AMOUNT
1978 09 25	
1978 09 25	

MACHNE ISRAEL INC.
770 EASTERN PARKWAY BROOKLYN, N.Y. 11213

SEP 25 1978 132/210

PAY TO THE ORDER OF Mrs. Magera \$250.00
Tom Land DOLLARS

National Bank of North America
781 Eastern Parkway, Brooklyn, N.Y. 11213

021000322 002 1 0746 9

כתיבה וחתימה טובה

מזכירות

תשל"ח

DATE	AMOUNT
1981 09 21	
1981 09 21	

MACHNE ISRAEL, INC.
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N.Y. 11213

SEP 21 1981 1-32/210 D11469

PAY TO THE ORDER OF Mrs. Magera \$200.00
Tom Land DOLLARS

National Bank of North America
781 Eastern Pkwy., Brooklyn, N.Y. 11213

By [Signature] Auth. Sig.

021000322 002 1 0746 9

תשמ"א

DATE	AMOUNT
1984 09 06	
1984 09 06	

MACHNE ISRAEL, INC.
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, NY 11213

SEP 6 1984 1-32/210 D 15643

PAY TO THE ORDER OF Mrs. Magera \$454.00
Tom Land DOLLARS

National Westminster Bank USA
Kingston Avenue Office
781 Eastern Parkway
Brooklyn, N.Y. 11213

By [Signature] Auth. Sig.

015643 021000322 2122 00 7464

תשד"מ

תשורה משמחת הנישואין של שניאור זלמן ושרה אסתר שיחיו מאצקין

014288
1-32/210

MACHNE ISRAEL
770 Eastern Parkway
Brooklyn, New York 11213

לשם תרומת כ"ק
אברהם שלישי"א

National Westminster Bank USA
Kingston Avenue Office
781 Eastern Parkway
Brooklyn, N.Y. 11213

Five Hundred sixty dollars-----

PAY TO THE ORDER OF Mrs. Ch. Majesky

CHECK NO. DATE
9/4/90

CHECK AMOUNT
\$ 560.00

MACHNE ISRAEL
AUTHORIZED SIGNATURE

⑈014288⑈ ⑆021000322⑆ 2122 00 7464⑈

בברכת כתיבה וחתימה טובה

מזכירות

תש"נ

014525
1-32/210

MACHNE ISRAEL
770 Eastern Parkway
Brooklyn, New York 11213

לשם תרומת כ"ק
אברהם שלישי"א

National Westminster Bank USA
Kingston Avenue Office
781 Eastern Parkway
Brooklyn, N.Y. 11213

Five Hundred seventy dollars

PAY TO THE ORDER OF Mrs. Ch. Majesky

CHECK NO. DATE
09.26.1991

CHECK AMOUNT
\$570.00

MACHNE ISRAEL
AUTHORIZED SIGNATURE

⑈014525⑈ ⑆021000322⑆ 2122 00 7464⑈

תנש"א

תמונות בפרסום ראשון מתשרי בשנות הכ"ף

תודתנו נתונה לארכיון JEM - The Living Archive
על מסירת תמונות יקרים אלו לדפוס, וזכות הרבים תלוי' בהם

ערב ראש השנה

התרת נדרים

אהל

ערב יום כיפור

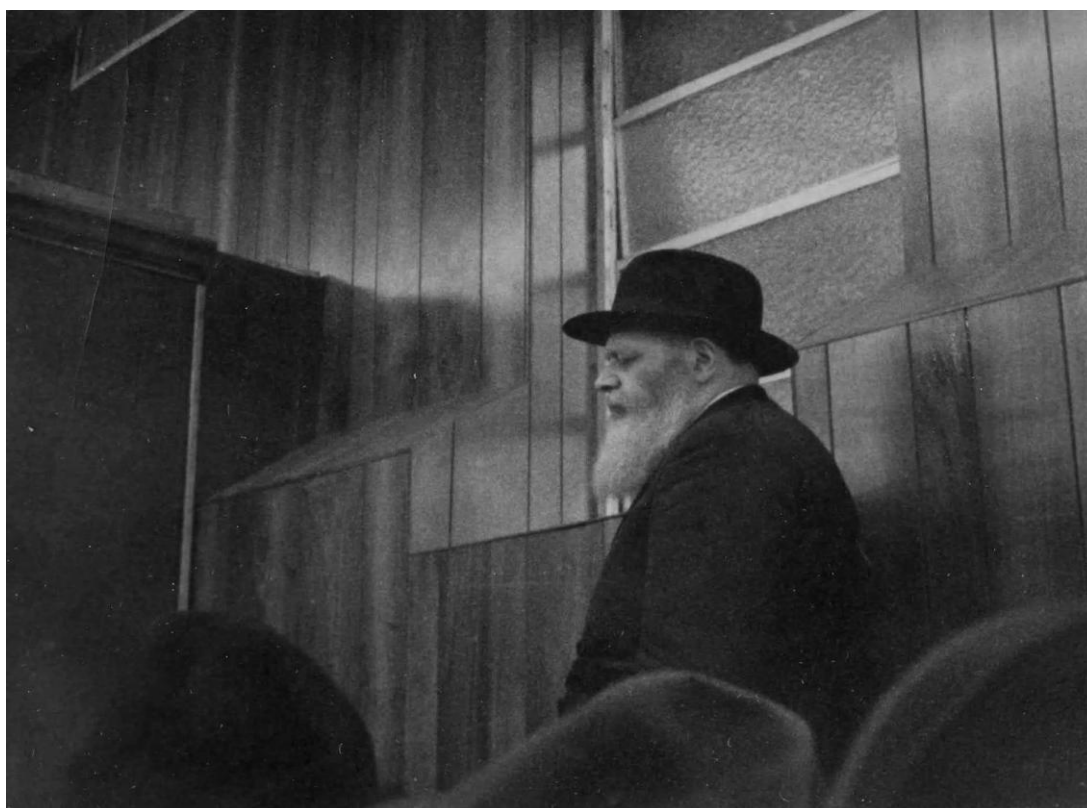
כפרות

צדקה

מנחה

ברכה

קידוש לבנה

התועדות חול המועד סוכות

לזכות

החתן הרה"ת ר' שניאור זלמן

והכלה מרת שרה אסתר

שיחיו

מאצקין

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' חיים ישראל ומרת חנה שיחיו מאצקין

הרה"ת ר' משה ומרת בת שבע שיחיו שמוקלער

